БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫНАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетиңген

1952 март 12 СРЕДА № 49 (2479)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ 3 СЕССИЯЗЫ (1 арын).

МАРТ 8-ти ОБЛАСКА ДЕМДЕГЛЕП ЭРТИРГЕНИ (1 арын).

Д. Быховский — Чогаадыкчы марксизмниң шылгарангай ажылы (2 арын).

О. Оранский — Амыдырал чаагайжып турар (2 арын).

Туттурган польша офицерлерни немец-фашистиг эжелекчилерниң Катынь эзиминге боолап өлүргениниң байдалын тодаргайлаар болгаш истеп хынаар талазы-биле Тускай Комиссияның Дыңнадыы (3 арын).

И. Саплин, А. Мидикян — Делегейде болуп турар чоруктарның доп-чулалы (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

ТУДУГНУҢ ТЕМПИЗИН БОЛГАШ ШЫНАРЫН БЕДИДЕР

Совет Тываның ажылчы чоннары ССРЭ-ниң бүгү улустары-биле коммунизм турғузуушкунунуң сорулгаларын боттандырар дээш, социалистиг Төрээн чуртунуң күчү-шыдалын быжыдар дээш кончуг чүткүлдүг ажылдап турар. Большевик партия, совет чазак болгаш эш Сталин бистиң областың экономнуг болгаш культурлуг өзүлдезиниң дугайында канчаар-даа аажок сагыш салып турар.

Совет Эвилелиниң улустарының хөй национал дыг акы-дукма өг-бүлдезинге Тываның киргениниңден бээр 7 чылдың дургузында экономиканың болгаш культура хөгжүлдезиниң социалистиг чаартылгазының талазыбиле обласка улуг чедишкиннер чедип алдынган. Ылаңгыя көдээ ажыл-агыйда улуг өскерилгелер болган. Ам үеде арат ажыл-агыйларның 85 хире хуузу көдээ ажыл-агыйның чаа техниказы-биле хандыртынган колхозтарда кирген.

Сталинчы Конституцияның хереживиниң адаа-биле колхозтарга кирип турғаш, күш-ажылчы араттар өөрүшкүлүг, аас-кежиктиг чуртталганы бүзүрелдиг билип турганнар. «Чаа, колхозчу турғузугнуң үезинде тараачыннар дем-биле, артельдии-биле ажылдап турарлар, чаа чепсектерниң — тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының дузаламчызы-биле ажылдап турарлар, боттарынга болгаш боттарының колхозтарынга ажылдап турарлар... боттарының материалдыг болгаш культурлуг байдалын хүн-хүнү-биле экижидер дээш ажылдап турарлар»— деп эш Сталин чугаалаан. Колхозчуларны сууржуң амыдыралче шилчидериниң херээнге канчаардаа аажок улуг дузаламчыны бистиң обласка партия болгаш чазак көргүзүп турар.

Тываның байдалынга көдээ ажыл-агый артельдериниң организас, ажыл-агыйын быжыдары колхозтарда тудуг ажылындан, колхозчуларны сууржулгаже шилчидериниңден улуу-биле хамааржыр. Моон ужурунда чуртталга бажыңнарының, бүдүрүлгениң болгаш культур-амыдыралдың тудугларының тудуунуң планнарын күүседир дээш демисел болза, партия болгаш совет организацияларның, колхозчу массаның кичээнгейиниң төвүнге турар ужурлуг.

1951 чылда тудуг талазы-биле ажыл областың районнарының хөй нуруузунда, ылаңгыя Сүт-Хөл, Тес-Хем, Бай-Тайга районнарга багай организастатынган турганын демдеглээри эргежок чугула. ВКП(б) райкомнары болгаш райкүүскомнар болза, колхозтарга доктаамал тудуг бригадаларын турғузарынче чогуур хемчегларни албаан, социалистиг хүлээлгелерни күүседир дээш колхозчуларның ортузунга чарышты калбартпаан.

ВКП(б) обкомунуң бюрозу болгаш область Советиниң күүскому 1952 чылда областың колхозтарынга дараазында тудуг планын бадылаан: колхозчуларга 1100 чурттал бажыңнарын, 165 бүдүрүлге тудугларын, 64.500 мал кирер мал кажааларын, 10 мун куш туруп болур куш кажааларын, культур-амыдыралдың 110 тудугларын кылыр, моон аңгыда доозулбаан 348 чурттал бажыңнарының тудуун доозар. Тудугнуң бо программазын күүседири Совет Тываның коммунистериниң болгаш бүгү колхозчуларының эң чугула сорулгазы болур. Партия организацияларының, райкүүскомнарның болгаш көдээ Советтериниң хүлээлгези — тудугну кызымакай организастыг удуртулга-биле хандырары болур.

Колхозтарда тудугну чедишкиннинг чорударынга бар турар аргаларны мергежилдиг, ажыл-агыйжы ажыглаар чорук бирги чергениң ужур-дузалыг болурун фактылар херечилеп турар. Чаа-Хөл районда Ленин аттыг, Бай-Тайга районда Сталин аттыг, Бин-Хем районда «Кызыл сылдыс», Улуг-Хем районда Киров аттыг, Каа-Хем районда «Сталинчы орук» болгаш өске-даа элээн хөй көдээ ажыл-агый артельдери күрүнениң дузаламчызын шын ажыглавышаан, колхозчуларның күш-ажылы кужениннинг калбаа-биле мобилизастап турғаш, колхозчуларны сууржулгаже шилчидер талазы-биле эрткен чылын элээн чедишкиннерни чедип алган.

Ындыг болза-даа, эрткен чылдың чамдык эки фактыларын көргеш, четпестерни уттуп, база бо чылын колхозтарда тудуг чорудулгазы кончуг багай чоруп турарын көрбейн баар ужур чок. Чижээ, Каа-Хем районнуң «Ленинчи орук» көдээ ажыл-агый артели 1951 чылда 15 чуртталга бажыңнары тударының орнунга түгле 2-ни туткан. бо чылын тудуг ыяжы белеткээр ажылды барык чорутпайн турар болгаш колхоз баштаар чер бо айтырыг дугайында хемчеп албайн турар.

Танды районнуң «Кызыл партизан» колхозунда тудуг ыяжының белеткели болгаш сөөртүлгези багай чоруп турар. Ында тудуг бригадазының бригадири эш Куриков күш-ажылды шын организастап шыдаавайн турар, а районнуң көдээ болгаш колхоз тудуунуң килдизиниң талазындан аңаа практиктиг дуза көргүспейн турар. «Чаа орук» болгаш Калинин аттыг колхозтар 1951 чылдың дургузунда колхозчуларга чаңгыс-даа чуртталга бажыңы тутпаан болгаш ам тудуг ажылы эки-живейн турар. Чаа-Хөл, Эрзин Тес-Хем районнарның колхозтарында тудуг ажылы кончуг дүвүрээзиниг байдалда туруп турар.

Партия райкомнары, райкүүскомнар, көдээ болгаш колхоз тудуунуң килдистери болза, бар турар улуг четпестерни дүрген узуткаар болгаш бо чылдың чуртталга бажыңнарының, бүдүрүлгениң, культур-амыдыралдың, мал кажааларының тудуунуң планнарын чугаажок күүседирин хандырар дээш эргежок чугула бүгү хемчегларни алыр хүлээлгелиг. Күш-ажыл кылып шыдаар колхозчуларның 30—35 хуудан эвээш эвези кирген турар кылдыр тудугнуң доктаамал бригадаларын доп-дораан четчелеп турғузар, тудугжуларның күш-ажылының төлевирин шын организастаар, чаңгыс аай төлевилелди сагыыр болгаш тудугнуң шынарын бедидери дээш шыңгыы контрольду турғузар херек.

ВКП(б) райкомнары болгаш колхозтарда партия эге организациялары тудуг бригадаларынга полит-массалыг ажылды калбартып чорудар, тудугга коммунистерниң болгаш комсомолчуларның мурнакчы ролюн хандырар, тудуг ажылдарын хуусаа бетинде бедик шынарлыг күүседир дээш тудугжуларның ортузунга социалистиг чарышты организастаар ужурлуг.

Колхозтарда тудуг планын үлегерлиг күүседири болза, оларның организас, ажыл-агыйын быжыдарынга, колхозчуларның шыдалгыр болгаш культурлуг өзүлдезиниң херээнге чугула рольду ойнап турар. Тудуг бригадаларынга социалистиг чарышты калбартыылынар! Тудугнуң темпизин болгаш шынарын бедидээлинер!

И. В. Сталиннын Чогаалдарының тоску тому киргиз дылда

ФРУНЗЕ. Киргизияның Күрүнениң ном үндүрер чери И. В. Сталинның Чогаалдарының тоску томун киргиз дылда очулдуруп үндүрген.

Орус дылдан очулганы Киргизияның КП(б) ТК-ның чанында төөгү институду болгаш ВКП(б) ТК-ниң чанында Маркс — Энгельс — Ленинниң институдунуң Киргиз салбыры кылган.

(СЭТА).

Ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң 6-гы сессиязын чыылдырар дугайында

Тыва автономнуг областың ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң эвилелиг 6-гы сессиязын 1952 чылдың апрель 4-те чыылдырарын область Советиниң күүсекчи комитеди область Советиниң депутаттарынга дыңнадып тур.

Область Советиниң күүскому.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң 3 сессиязы

Эвилелдиң Советиниң 1952 чылдың март 8-те хуралының дугайында ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Март 8-те, эртенгинин 11 шакта, Кремльге, Кремльдиң Улуг Ордузунга Эвилелдиң Советиниң үшкү хуралы болган.

Эвилелдиң Советиниң даргазы депутат **М. А. Яснов даргалаан.**

Эвилелдиң Советиниң хуралынга ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджединиң дугайында болгаш ССРЭ-ниң 1950 чылда Күрүне бюджединиң күүселдезиниң дугайында илеткелдиң талазы-биле санал бээри үргүлчүлээн.

Санал бергеннер: депутат **Шумаускас М. Ю.** (Литва ССР-ниң Алитуский округу), депутат **Бабаев С.** (Туркмен ССР-ниң Ташаузский округу), депутат **Суеркулов А.** (Киргиз ССР-ниң Тянь-Шаньский округу), депутат **Аристов А. Б.** (Красноярский крайның Минусинский округу), депутат **Алимов А.** (Узбек ССР-ниң Самаркандының көдээ округу), депутат **Кокорев П. А.** (Мордов АССР-ниң Краснослободский округу), эш **Жаворонков В. Г.** (ССРЭ-ниң Садыг Министри), депутат **Егоров А. Н.** (Брянский областың Брянский округу).

Оон соонда ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджединиң дугайында болгаш ССРЭ-ниң 1950 чылда Күрүне бюджединиң күүселдезиниң дугайында илеткелдиң талазы-биле санал бээрин соксадыр дугайында шиитпирни Эвилелдиң Советиниң үндүрген болгаш ССРЭ-ниң Сан Министри эш **А. Г. Зверевтиң** допчу харыызын дыңнаан.

Депутат **Л. Р. Корниецтиң** саналы-биле бюджет бадылаарының моон адаанда чурумун Эвилелдиң Советиниң бадылаан: ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджедин орулгалар болгаш чарыгдалдар талазы-биле тус-тус бадылаар, эвилелдиң бюджедин — орулгаларның болгаш чарыгдалдарның ниити түнү-биле, ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджединиң дугайында Хоойлу төлевилелин үүлдер аайы-биле бадылаар.

ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджедин болгаш ССРЭ-ниң 1950 чылда Күрүне бюджединиң күүселдезиниң дугайында отчётту Эвилелдиң Советиниң чаңгыс үн-биле бадылаан. «ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджединиң дугайында Хоойлуну» баштай тус-тус үүлдери-биле, а оон соонда ниитизи-биле чаңгыс үн-биле бадылаан.

Оон соонда Эвилелдиң Советиниң хүннүң чугаалажыр айтырыының дараазында айтырыынга—ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыктарын Эвилелдиң Советиниң бадылаан.

Бадылаан хоойлуну барымдаалааш ССРЭ-ниң Конституциязының 25, 27, 70, 77 үүлдеринге чогуур өскерилгелерни болгаш немелделерни киирген.

Оон соонда моон адаанда томуйлалгалар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыктарын Эвилелдиң Советиниң бадылаан:

ССРЭ-ниң Электри үлетпүрүнүң Министринге—Дмитрий Васильевич **Ефремовту;**

ССРЭ-ниң Чем үлетпүрүнүң Министринге—Иван Кузьмич **Сиволапты;**

ССРЭ-ниң Шериг-Далай Министринге — Николай Герасимович **Кузнецовту;**

ССРЭ-ниң Даштыкы садыг Министринге—Павел Николаевич **Кумыкинни;**

ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый машина тудуунуң Министринге—Сергей Александрович **Степановту;**

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Уран-үүлдер хөрээнин талазы-биле комитеттиң даргазынга—Николай Николаевич **Беспаловту;**

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Аъш-чем болгаш үлетпүр бараанныры-биле хандырылга талазыбиле Күрүне комитединиң даргазынга—Дмитрий Васильевич **Павловту.**

Оон ыңай «Көдээ ажыл-агый үндүрүүнүң дугайында Хоойлунуң чамдык өскерилгелериниң дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыын Эвилелдиң Советиниң бадылаан.

Оон-биле Эвилелдиң Советиниң хуралы доозулган.

Националдар Советиниң 1952 чылдың март 8-те хуралының дугайында ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Март 8-те, кежээкинин 6 шакта, Кремльге, Кремльдиң Улуг Ордузунга Националдар Советиниң үшкү хуралы болган.

Националдар Советиниң даргазы депутат **Ж. Шаяхметов** даргалаан.

Националдар Советиниң хуралынга ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджединиң дугайында болгаш ССРЭ-ниң 1950 чылда Күрүне бюджединиң күүселдезиниң дугайында илеткелдиң талазы-биле санал бээрин үргүлчүлээн.

Санал бергеннер: депутат **Цховребашвили В. Г.** (Грузин ССР-ниң Хашурский округу), эш **Бенедиктов И. А.** (ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый Министри), депутат **Додхудоев Н.** (Горно-Бадахшан автономнуг областың Мургабский округу), депутат **Алиев М. М.** (Азербайджан ССР-ниң Лачинский округу), депутат **Кузнецов В. В.** (РСФСР-ниң Сталинградский округу), депутат **Загафуранов Ф. З.** (Башкир АССР-ниң Белорецкий округу), эш **Тихомиров С. М.** (ССРЭ-ниң Химия үлетпүрүнүң Министри), депутат **Протодьяконов В. А.** (Якут АССР-ниң Булунский округу).

Оон соонда ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджединиң дугайында болгаш ССРЭ-ниң 1950 чылда Күрүне бюджединиң күүселдезиниң дугайында илеткелдиң талазы-биле санал бээрин соксадыр дугайында шиитпирни Националдар Советиниң үндүрген болгаш ССРЭ-ниң Сан Министри эш **А. Г. Зверевтиң** допчу харыызын дыңнаан.

Депутат **И. С. Хохловтуң** саналыбиле бюджет бадылаарының моон адаанда чурумун Националдар Советиниң бадылаан: ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджедин орулгалар болгаш чарыгдалдар талазы-биле тус-тус бадылаар, эвилелдиң бюджедин—орулгаларның болгаш чарыгдалдарның ниити түнү-биле ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджединиң дугайында Хоойлу төлевилелин үүлдер аайы-биле бадылаар.

ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджедин болгаш ССРЭ-ниң 1950 чылда Күрүне бюджединиң күүселдезиниң дугайында отчётту Националдар Советиниң чаңгыс үн-биле бадылаан. «ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджединиң дугайында Хоойлуну» баштай тус-тус үүлдери-биле, а оон соонда ниитизи-биле чаңгыс үн-биле бадылаан.

Оон соонда Националдар Советиниң хүннүң чугаалажыр айтырыының дараазында айтырыынга — ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыктарын бадылаарынга кирген.

Бо айтырыг талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң секретари **А. Ф. Горкин** илеткел кылган.

«Таджик ССР-ниң Сталинабад облазын дүжүрер дугайында», «Грузин ССР-ниң составынга Тбилиси болгаш Кутаиси областарны турғузар дугайында», «ССРЭ-ниң Хоорай тудуушкунунуң Министерствозун дүжүрер дугайында», «Күрүнениң аъш-чем болгаш материал курдавырларының Министерствозун дүжүрер дугайында», «ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Аъш-чем болгаш үлетпүр бараанныры-биле хандырылга талазы-биле Күрүне комитедин турғузар дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыктарын бадылаар дугайында Хоойлуну Националдар Советиниң чаңгыс үн-биле бадылаан.

Бадылаан хоойлуну барымдаалааш ССРЭ-ниң Конституциязының 25, 27, 70, 77 үүлдеринге чогуур өскерилгелерни болгаш немелделерни киирген.

Оон соонда моон адаанда томуйлалгалар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыктарын Националдар Советиниң бадылаан:

ССРЭ-ниң Электри үлетпүрүнүң Министринге—Дмитрий Васильевич **Ефремовту;**

ССРЭ-ниң Чем үлетпүрүнүң Министринге—Иван Кузьмич **Сиволапты;**

ССРЭ-ниң Шериг-Далай Министринге—Николай Герасимович **Кузнецовту;**

ССРЭ-ниң Даштыкы садыг Министринге—Павел Николаевич **Кумыкинни;**

ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый машина тудуунуң Министринге—Сергей Александрович **Степановту;**

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Уран-үүлдер хөрээнин талазы-биле комитеттиң даргазынга—Николай Николаевич **Беспаловту;**

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Аъш-чем болгаш үлетпүр бараанныры-биле хандырылга талазыбиле Күрүне комитединиң даргазынга — Дмитрий Васильевич **Павловту.**

Оон ыңай «Көдээ ажыл-агый үндүрүүнүң дугайында Хоойлунуң чамдык өскерилгелериниң дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыын Националдар Советиниң бадылаан.

Оон-биле Националдар Советиниң хуралы доозулган.

Март 8-ти обласка демдеглеп эртиргени

КЫЗЫЛ ХООРАЙ

Марттың сесте кежээ Кызылдың Сталин аттыг культура Бажыңынга херээженнерниң Бүгү-делегей хүнү — март сести уткаан байырлыг хурал болган. Байырлыг хуралды ВКП(б) Кызыл хоорай комитединиң секретари эш Степанов ажыткан. Улуг башкы Сталинны баштадыр ВКП(б) ТК-ның Политбюрозунуң кежигүннерин хуралдың хүндүлүг президиумунге чаңгыс үн-биле соңгаан. ВКП(б) Кызыл хоорай комитединиң херээженнер ортузунга ажыл чорудар килдизиниң эргелекчизи эш Бочкова херээженнерниң Бүгү-делегей хүнү — март сестиң дугайында аңаа илеткел кылган.

Улустарның улуг баштыңчызы, тайбыңның улуг тук тудукчузу эш Сталинга чорудар байырлыг телеграмманы хуралдың киржикчилери диңмиттиг адыш часкаашкынныг чаңгыс үн-биле хүлээп алган.

Хурал сөөлүнде хоорайның боттывыңгыр уран-үүл бөлгүмнериниң киржикчилери концерт көргүскен.

* * *

Бо чылдың март 8-те облкүүском типографиязының клубунга херээженнерниң Бүгү-делегей хүнү — март сести уткаан байырлыг хурал болган. Херээженнерниң Бүгү-делегей хүнү — март сестиң дугайында илеткелди типографияда партия организациязының секретары эш Венгерская кылган. Илеткелчи март сестиң ужур-дузазын, ылаңгыя бүгү делегейниң ажылчы херээженнериниң тайбың дээш амгы үеде күштүг шимчээшкининиң база совет херээженнерниң маадырлыг күш-ажылының дугайын чугаалавышаан, типография коллективинде М. Толстикова, Петракова, Коробова болгаш өске-даа стахановчу херээженнерни демдеглээн.

Хурал сөөлүнде коллективтиң бот-тывыңгыр уран-үүл бөлгүмү концерт көргүскен.

БАРЫЫН-ХЕМЧИК РАЙОН

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. **(Телефон-биле).** Барыын-Хемчик районнуң ажылчы чоннары херээженнерниң Бүгү-делегей хүнү — март сести калбаа-биле демдеглеп эрттирген. Ол хүннү уткаан байырлыг хуралдар районнуң сумулар, колхозтар төптеринге марттың 7—8 хүннеринде болгулаан.

Марттың сесте Кызыл-Мажалыкта районнуң культура Бажыңынга херээженнерниң Бүгү-делегей хүнү — март сести уткаан байырлыг хурал болган. Аңаа март сестиң дугайында ВКП(б) райкомунуң херээженнер ортузунга ажыл чорудар килдизиниң эргелекчизи Н. Топаа тыва дылга, районнуң санитар эпидемия станциязының кол эмчизи Ирина Зановна Сегленек орус дылга илеткелдер кылган.

Чер-черге болган байырлыг хуралдарга болгаш район төвүнге болган хуралга районнуң мурнакчы херээженнери болур «Большевик» колхозта малчын Сенденмаа, культармейжи Ак Иргит, Кызыл-Мажалыкта школа башкызы Кузнецова, «Комсомол 30 чыл ою» колхозта мурнакчы колхозчу Хажытмаа, Кызыл-Тайга сумуда эмнелге салбырының эргелекчизи Дорогова болгаш өскелерни-даа илеткелчилер өөрүшкүлүг демдеглеп турганнар.

СҮТ-ХӨЛ РАЙОН

СҮТ-АКСЫ. **(Телефон-биле).** Март 7-ниң кежээзинде Сүт-Хөл районнуң Хөр-Тайга суму төвүнге херээженнерниң Бүгү-делегей хүнү — март сести уткаан байырлыг хурал болган. Аңаа башкы Биче-оол март сестиң дугайында илеткел кылган.

Оон дараазында колхозчу мурнакчы херээженнер Баян, Бүрбү, Долзат, Аракчаа болгаш өскелериндаа март сести таварыштыр тус-тус шаннаан.

Хурал сөөлүнде суму школазының башкылары болгаш өөреникчилери хуралдың киржикчилеринге концерт көргүскен.

ТОЖУ РАЙОН

ТООРА-ХЕМ. **(Радио-биле).** Тожунуң ажылчы чоннары херээженнерниң Бүгү-делегей хүнү — март сести калбаа-биле демдеглеп эрттирген. Ол хүннү уткаан байырлыг хуралдар сумулар, колхозтар төптеринге марттың 7—8 хүннеринде болгулаан.

Марттың сесте кежээ Тоора-Хемде культура Бажыңынга март сести уткаан байырлыг хурал болган. Аңаа ВКП(б) райкомунуң херээженнер ортузунга ажыл чорудар килдизиниң эргелекчизи эш Күскелдей март сестиң дугайында илеткел кылган.

Хурал сөөлүнде районнуң 7 чыл школазының башкылары болгаш өөреникчилери концерт көргүскен.

КЫЗЫЛДЫҢ КӨДЭЭ РАЙОНУ

Кызыл көдээ районнуң ажылчы чоннары херээженнерниң Бүгү-делегей хүнү—март сести чер-черге калбаа-биле демдеглеп эрттирген. Көдээ клубтарга, номчулга бажыңнарынга болгаш библиотекаларга тайбың дээш херээженнерниң бүгү-делегей шимчээшкининиң, совет херээженнерниң маадырлыг күш-ажылының дугайында фото-мондажтарны делгеп аскылаан.

Районнуң бүдүрүлгелеринге, колхозтарынга, албан организация черлеринге болгаш колхозтарга март сести уткаан байырлыг хуралдар болгулаан.

Херээженнерниң Бүгү-делегей хүнүн уткаан байырлыг хурал район төвүнге март 8-те болган. Аңаа районнуң культура чырыдыышкын килдизиниң инспектору эш Сюмбаева март сестиң дугайында илеткел кылган.

Районнуң мурнакчы херээженнери болуп турар «Черби» колхозта Кудрявцева, «Бай-Булун» колхозта Бутакова, Салзынмаа, «Победа» колхозта Аный болгаш оон-даа өскелерни март сести таварыштыр чер-черге болган илеткелдерге демдеглээн.

ЭРЗИН РАЙОН

САРЫГ-БУЛУН. **(Телефон-биле).** Эрзин районнуң төвү Сарыг-Булун суурга херээженнерниң Бүгү-делегей хүнү — март сести уткаан байырлыг хурал марттың 7-де кежээ болган. Аңаа ВКП(б) райкомунуң херээженнер ортузунга ажыл чорудар килдизиниң эргелекчизи эш Күнгаажап март сестиң дугайында илеткел кылган.

Илеткел сөөлүнде районнуң 7 чыл школазының башкыларындан, өөреникчилериниңден болгаш районнуң культура Бажыңының чанында уран-үүл бөлгүмүнден хуралдың киржикчилеринге концерт көргүскен.

Чогаадыкчы марксизмниң шылгарангай ажылы

(В. И. Лениниң „Чүнү кылырыл?" деп номунуң тыва дылга үнгенин холбаштыр)

Чогаадыкчы марксизмниң шылгарангай ажылы болур В. И. Лениниң «Чүнү кылырыл?» деп номунуң очулгазының тыва дылга үнгеши болза, бистиң областың партия организацияларының амыдыралынга улуг болгаш чугула болуушкун болур. Бистиң партияның алдарлыг төөгүзүн өөренип турарлар ол номну номчааш большевик партияның идеологтуг үндезиннерин улуг баштыңчының генийлиг ажылдап кылганы-биле таныжарлар.

В. И. Лениниң «Чүнү кылырыл?» деп ному болза, массаны социалистиг революцияже эдертип шыдаар, сырый катышкан болгаш быжыг эптиг,чаа хевириниң партиязын тургузары дээш демиселге шылгарангай рольду ойнаан.

«ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунда» эш Сталинның айтып турары болза, «Чүнү кылырыл?» — деп номда ажылдап сайзыраткан теориялыг үүлдер сөөлүнде баргаш большевик партияның идеологтуг үндезини болган».

«Чүнү кылырыл?»—деп ном 1902 чылдың марттың ортаа үезинде, орустуң социал-демократиязының кежигүннериниң ортузунга сандараашкын болгаш чайгылыышкын болуп турар үеде үнген. Ынчаарда хамыктың мурнунда оппортунистерден чарлып алыры, оларны идея талазы-биле чылча шавары, пролетариаттың аңгы демиселиниң сорулгаларын болгаш уг-шиин тодаргай илередип тургузары чугула турган. Марксизмниң кол шынарын өскертирин ораладжып турган дайзыннардан социалистиг идеологияны камгалаар болгаш аңгылаары херек турган. Эртемниг социализмниң үндезинин пропагандылаары, ажылчын аңгының политиктиг кижизидилгези дээш демисежири херек турган. Ол сорулгаларны Ленин бодунуң номунга күүсеткен.

Россияның болгаш делегейниң ажылчын шимчээшкининде оппортунизмниң идейлиг үндезиннерин марксисчи бодалдың төөгүзүнде Ленин бир-ле дугаарында үндезининге чедир илереткен болгаш ол үндезиннер болза, хамыктың мурнунда ажылчын шимчээшкининиң чаягаарлаашкынының мурнунга мөгейери болгаш социалистиг медерелди янзы-бүрү кудуладыры болур. Марксисчи партия болза, ажылчын шимчээшкинин социализм-биле катыштырганы болур деп марксисчи кол үүлдү үндезилээн.

Россияга «Ажылчын бодалы» — деп солуннуг, даштыкыга «Ажылчын херээ»—деп боттары журналдыг турган болгаш пролетариатка буржуаз саълдарның дорт тарадыкчылары турган «экономистер» дээр бөлүктү чылча шавар болгаш идей талазы-биле оларны чок кылыр ужур Ленинге таварышкан. Либеральдыг буржуазия үүгле политиктиг демисел чорудар, а ажылчыннар экономнуг демисел чорудар ужурлуг деп олар чугаалап турган. Экономистерни чылча шапышаан, Лениниң бижээни болза: «Пролетариаттың экономнуг үндезин эрге-ажыктары буржуазияның диктатуразын пролетариаттың диктатуразы-биле солуп турар үүгле политиктиг революцияның аргазы-биле хандыртынган туруп болур».

Барыын Европаның болгаш орустуң оппортунистери марксизмни эде кылып, ону оппортунизм-биле солуурун ораладжып турганнар. Делегейниң социал-демократиязында ийи угланыышкын бар апарган, оларның иштинден Бернштейнниң удуртуп турганы социал-демократияны социал революцияның партиязы турганындан социал реформаның партиязынче хуулдурарынче аппар чоруур оппортунистиг угланыышкын деп үвени көргүспүшаан, орус экономистерниң барыын европаның ревизионистери-биле үзүлбес харылзаазын Ленин бодунуң номунга көргүскен. Бернштейнчи ол шугумну Ленин мынчаар тодараткан:

«Социализмни эртем ёзузу-биле үндезилеп көргүзериниң болдунары болгаш төөгүнү материалистиг билириниң талазы-биле ап көөрге, социализмниң эргежок чугула, чайлаш чок болурун бүзүредири хүлээп алдынмайн турган; өзүп турар ядараашкынның, пролетарийжиир чоруктуң болгаш капиталистиг чөрүлдээлериниң чидигленип турарының фактызы хүлээп алдынмайн турган; «эчис сорулганың» дугайында билиишкиниң бодун барымдаа чок деп чарлап, пролетариаттың диктатуразының идеязын чугаа чокка ап октап турган; либерализм биле социализмниң принципиалдыг удурланышкаа хүлээп алдынмайн турган; хөй нуруузунуң тура-соруун ёзугаар эргелеп-баштаар шыңгыы демократтыг ниитилелге аңгы демиселиниң теориязы тааржып болбас дигилеп, ону хүлээп албайн турган болгаш оон-даа өске».

Оппортунистерниң марксизмни чигзиниишкинге таварыштырар болгаш ооң теориялыг үүлдерин өскертир дээн ораладжыышкынынга Ленин эң-не шиитпирлиг харыыны берген. Марксисчи партия болза, теорияның айтырыгларын хамаан чок кылдыр көрүп шыдавас, капиталистиг тургузугну чок кылыры болгаш социалистиг ниитилелди тургузары дээш мурнакчы демиселчи болганда пролетариат үүгле мурнакчы революсчу теорияны удуртулга болдурган шак ындыг удуртур партиялыг болур болза, бодунуң төөгүлүг сорулгазын ынчаарда күүседип болур деп Ленин айыткан. «Революсчу теория чокка революсчу шимчээшкин-даа туруп шыдавас» (Ленин).

Экономистерниң кол үүлдерин, оларның чаягаар шимчээшкин мурнунга сөгүрүүр чоруун болгаш социалистиг медерелдиң, социалистиг теорияның ролюн кудуладыр чорукту шүгүмчүлевишаан, ол үүлдер үүге чедирерин Ленин мынчаар көргүскен: «Социалистиг идеологияны кандыг-даа янзы кудуладыры, оон кандыг-даа янзы аткаарлап чайлаары болза, буржуаз идеологияны күштелдирери ол болур».

Маркстың өредиин улам сайзырадырын негевишаан, чогаадыкчы марксизм дээш демиселдин сорулгаларын Ленин идип үндүрген, үүге дээрге, орустуң социал-демократтыг партиязының мурнунга турганы ышкаш ындыг национал сорулгалар делегейде чаңгыс-даа социалистиг партияның мурнунга турбаан.

Социалистиг идеология болза, чаягаар болган ажылчын шимчээшкининден тыптып кээп шыдавас деп Владимир Ильич айыткан. Ол идеологияны ол шимчээшкинче революсчу социал-демократия киирер, үүге дээрге, ол чаягаар шимчээшкинден эвес, а эртемден тыптып келир. Мурнакчы идеяларның ужур-дузазын, революсчу шимчээшкинге массаның медерелдиин Ленин онзалап айыткан.

Марксисчи партия болза, ажылчыннарның ортузунга политиктиг агитацияны кадбаа-биле тургузар ужурлуг деп Ленин санап турган. Бир дугаар эзлчегде хаанныг эргечагырганы бүгү талазы-биле политиктиг сойгалап илередири чугула азы хаан ёзузу оон-биле кады социализмче оруктуң эң-не күштүг шаптыктаашкыны болуп турган. Политиктиг агитацияны үүгле экономнуг айтырыглар-биле кызыгаарлаарынга Ленин шиитпирлии-биле удурланып турган, ажылчыннарны политиктиг демиселге киириштирерде «полицейжи дарлалдың болгаш самодержавиениң калчаа чоруунуң бүгү болгаш кандыг-даа илередиишкиннерин» ажыглаар херек— деп ол чугаалаан. Политиктиг демиселге киришпишаан ажылчын аңгы демократия дээш мурнакчы демиселчиниң орнун бүгү өске аңгыларның ортузундан боду эжелеп ап болур.

Эш Сталин ол-ла үеде, Ленин-биле чаңгыс аай, бистиң партияның идеологтуг принциптерин ажылдап кылган болгаш үндезилээн. «Брдзола» солунда үүлдер, «Партийжи маргылдааларның дугайында допчузу-биле»—деп брошюра, «Социал-демократка харыы»—деп үүл, «Кутаистан чагаалар» болгаш эш Сталинниң өске-даа ажылдары большевик партияның идейлиг үндезиннеринге улуг салыышкын болган.

Эш Сталинның бижээни болза: «Чаягаар болган ажылчын шимчээшкини, социализм чок ажылчын шимчээшкини, чайлаш чок сандараар болгаш тред-юнионисчи характерлиг апаар, ол буржуаз идеологияга чагыртыр... Өске талазында ажылчын шимчээшкини чок социализм,кандыг-даа эртемниг үндезинден тыптып келзе дөмейле хоозун чугаа болуп артып калыр болгаш бодунуң ужур утказын чидирер...

Түүнел мындыг: ажылчын шимчээшкини социализм-биле катышкан турар ужурлуг, практикалыг ажылчорудулга болгаш теоретиктиг бодал чаңгыс болуп катыжар ужурлуг болгаш оон-биле чаягаар болган ажылчын шимчээшкинин социал-демократтыг характерлиг болдурар, азы «Социал-демократия болза, ажылчын шимчээшкиниң социализм-биле катыштырары болур» (Сталин Чогаалдар, том 1, арын 105).

Ленин биле Сталин, марксисчи партияны тургузары дээш демисешпишаан, ол партияның сорулгаларын болгаш оон организастыг үндезиннерин тодараткан.

«Чүнү кылырыл?» деп бодунуң генийлиг номунга Лениниң бижээни болза: «Биске революционерлерниң организациязын беринер, ынчаар да бис Россияны андара тудуптар бис!» Ындыг партияны тургузарынга бир дугаар базым болза, ниити орустуң политиктиг солунун үндезилеп тургузары—деп Ленин санап турган: «Солун үүгле коллективтиг пропагандист болгаш коллективтиг агитатор эвес, харын коллективтиг организакчы». Владимир Ильич Лениниң бодалын ёзугаар алырга, черчериниң организациялары болур ол солуннуң корреспондентилериниң калбак четкизи кол өзек болур, ону долгандыр партия организастатынар, Ол четкини дамчыштыр партия масса-биле харылзаалыг турар, чер-черлерде ажылчын шимчээшкининиң кол үүлүнүң дугайын билген турар болгаш ону организастаар аргалыг болур. Ол ышкаш солун бүгү талалыг пропаганданы болгаш агитацияны доктаамал чорудуп, бүгү-ле революсчу ажылга партияның чаңгыс шугумун чорударын хандырып болур.

Партияның идейлиг болгаш организастыг тургустунарын белеткээн ындыг солун болза, ленинчи «Искра» болган.

Ынчаарда сандараашкынга, чайгылыышкынга турган социал-демократияның байдалын Ленин ол номунга тодарадып көргүскен. «Чүнү кылырыл?» — деп айтырыгга — социал-демократияның ындыг байдалын чок кылыр—деп Ленин тодаргай харыылаан. 1903 чылда партияның II съездинге ону кылган.

Бистиң партияның төөгүзүнге алдарлыг рольду ойнаан В. И. Лениниң ол ному парлатынып үнгенден бээр бо чылдың марттың ортаа үезинде 50 чыл ою болур. Коммунистиг ниитилелди тургузары дээш демиселге чаа ниитилел тургузуунуң идеологиязы болур социалистиг идеология хөгжүп сайзыраан болгаш быжыккан.

Совет идеология болза, бистиң ниитилеливисте тергиидеп турар идеология апарган. Дайынның чылдарында эң улуг хыналданы ол шыдаан, буржуаз национализмниң болгаш фашизмниң идеологиязындан бодунуң ыракта артык күштүүн эң-не тодаргайы-биле көргүскен. Бистиң партияның политиказы болза, совет идеологияның тодаргай көргүзүүшкүнү, совет тургузугнуң амыдыралчы үндезини болур. Ажылчы чоннарның улуг баштыңчызы болгаш башкызы В. И. Лениниң хөрээнің уламчылакчызы эш Сталин бодунуң ажылдарынга социализм үезинде совет идеологияның үндезиннерин ханызы-биле ажылдап кылган.

Социалистиг идеология болза, Ленин биле Сталиниң айытканы коммунизмниң чайыннанчак келир үезинче баар бистиң шимчээшкинивиске чаартыкчы болгаш организакчы күш болур.

Д. БЫХОВСКИЙ,
политиктиг болгаш эртем билиглери нептередириниң Бүгү-эвилел ниитилелиниң чиңгине кежигүнү.

Областың бүгү-ле булуннарын улус өөредилгезиниң калбак четкизи шыва алган. Ам областа 186 эге, чеди чыл болгаш ортумак школалар ажылдап турар. Оларда ажылчы чоннуң 27 муң ажыг уруглары хаара туттунуп, мурнакчы совет эртемнериниң үндезиннери-биле чедиишкинниг чепсегленип турар. Колхозтар санында ам школалар бар апарган.

Чурукта: Таңды районнуң Элегесте «Тиилелге» колхозтуң эге школазында орус дыл башкызы Надежда Николаевна Иванованың үшкү класста орус дыл кичээлин эрттирип турары.

Мурнуку партада школаның тергиин эки өөренікчилери М. Доржу болгаш Л. Аракчаа олар.

Чуруу **А. Ермолаевтин.**

* * * *

Амыдырал чаагайжып турар

Тожунуң иви малдыг чону, феодалдыг ёзу-чурумнуң үезинде эң-не аар-берге хилинчектиг байдал-биле амыдырап чораннар. Тожунуң иви малдыг чону көөшкүн амыдыралдың түрегделдеринге сүрдүрүп, аннап тыпкан ажык-олчазын даштыкының болгаш чурт иштиниң феодалдарынга былаадып, амыдырал болгаш культураның хөгжүлдезинден хоорукталып чорааны—бо шупту иви малдыг чоннуң эрги амыдыралы.

Ыштыг кара чадыр, салдыкпас түрегдел, хемчээл чок албан-үндүт, аш-чут, аарыг-аржык, өлүм-чидим болгаш бойдустуң күжү-биле чаңгыс-чаңгыстап демисежириниң күш чок ораладжыышкыннары—иви малдыг чонну кезээде хилинчектеп чораан.

Қандыг бир феодал ийикпе хаанның садыгчызы чоннуң культура болгаш экономиказының хөгжүлдезинин дугайын бодап чораан бе? Чок болбайн канчаар. Олар чонну кара өжегээр бүдүүлүк болгаш үүве билбес байдалга тудуп турганнар.

Чыдып калган бүдүүлүк чоннуң олча-ажыын өртек-үне чок пок-сак үүвелер-биле мегелеп алыры белен болбайн канчаар. Чоннуң культура болгаш экономиказының хөгжүлдезин сайзырадырынга үүнү-даа кылбаннар. Ол чоруун олар үүс-үүс чылдарда үргүлчүлеп келгеннер. Оларның артырып каан үүвези — ыштыг кара чадыр биле карангы бүдүүлүк амыдырал, бо-ла.

Феодализмниң артырып кааны эрги ёзунуң салдарының ортыышкыннарындан дүрген хосталырының оруун Тожунуң иви малдыг чону колхозчу амыдыралдан кээп тып алганнар.

1949 чылдың ортаа үезинде Улуг-Даг сумуда коммунистерниң эгелекчи саналын ёзугаар колхоз тургузарын чугаалашкан. Коммунистерниң ол саналын ажылчы чон изин-биле деткивишаан, Май 1-зи аттыг колхозту тургусканнар.

Эвилелдиг болгаш омак-хөглүг хөй-ниитиниң күш-ажылы бодунуң түүнелин удаткан чок бере берген. Чон чаа амыдыралды улуг көдүрлүүшкүн-биле тургузуп эгелей берген. Коллективтиг күш-ажылдың баштайгы чылында-ла чээрби ажыг чурталга бажыннары туттунгулаан болгаш чамдык колхозчулар сууржун амыдыралче шилчий бергилээннер. Оон ыңай ниитиниң малынга чаңгыс-аай хевирниң кажааларын база туткулаан.

Ынчалзажок элээн бергелер база ужурашкылаан. Колхозчу улуг ажыл-агыйны канчаар шын чоруда-ры, күш-ажылдың үчёдун канчаар тургузары билдинмес турган. Колхозчу бүдүүлүгнин бүгү адырларын калбартып чорударынга акша-хөренгги база чедишпейн турган. Ындыг бергелер таварышса-даа, большевик партия болгаш совет чазак колхозка дузалаан.

Колхозчу амыдыралдың аныяк тургузукчуларынга дузаламчы болза, колхозка узун хуусаалыг болгаш эгитинмес чээлини тыпсып, ооң экономиказын быжыглап турарындан болгаш көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери: агрономнарны, зоотехниктерни, мал эмчилерин, чер тургузукчуларын колхозка чорудуп берип, оон-биле ажыл-агыйны эртем ёзузунга үндезилээш орулгалыг болурунче сагыш салыышкынны кылып турарындан көстүп турар. Ол дузаламчы болза, колхозчу өнчүнү быжыглаары дээш, колхозтарга болгаш колхозчуларга көргүзүп турар улуг чиигелделер болур, ол дээрге, бистиң социалистиг күрүневистиң хоойлузу, оон-биле колхозчуларның амыдыралы чаагайжыыр болгаш экономнуг болгаш культуралыг күштерниң өзүлдезинге делгем орукту ажыдып берип турганы болур.

Колхоз тургустунгандан бээр ийи чыл чаа-ла ажып бар чоруур, ол хирезинде-ле тожу аңчыларның амыдыралында улуг өскерлиишкиннер болган. Мурнунда чашпан-сиген дуйбаскан ээнзиргей чыткан, ында-кайда тарамыкай чадырлар тургулаан шөлде план ёзугаар туттунуп турар колхозчу суур—«Май 1-зи» колхозтуң төвү туттуна берген. Ында клуб, кижи болгаш мал эмнелгелериниң пунктулары, школа болгаш номчулга бажыңы бар апарган. Ам дээрге бүдүрүлге болгаш өске-даа культурчырыдыышкын черлериниң тудугларын санаваска безин бежен хире чурталга бажыннары бар апаргылаан. Колхоз төвү телефоннуг-даа, ыштыг чадыр кажан кезээде көзүлбези-биле кагдынып турар.

Тожунуң колхозчу аңчыларынга келир үедеги сайзыралдың эгээртинмес болдунар аргаларының оруу ажытынган. 1951 чылда колхоз сугбиле ажылдадыр электри станциязының тудуунче кирипкен. Дагдан саарыглап бадып чыдар Ий хемниң суун бедик моондак (плотина) доза чыдыпкан. Колхозчуларның бажыннарынга Ильичиниң лампалары чайынналып хып, электри күжү-биле ыышты хирээлеп, мал фермазынга электри-биле хой кыргыышкынын болгаш инек саарын кыла бээри удавас болур, ынчангаш электри колхозчу бүдүрүлгеге ажыын көргүзе бээр.

«Май 1-зи» колхоз 1951 чылда элээн ажылдарны бүдүрүп алган. Колхоз мал өстүрериниң планын малдарның үүзүн аайы-биле күүсеткен .Ниитилештирген малдың өстүрүлгезиниң планын 123 хуу күүсеткен.

Мурнунда хуу ажыл-агыйлар мал чемин көңгүс белеткевес чорааннар. Колхоз мал чеми белеткээриниң планын 113 хуу күүсеткен, оон-биле кады силос салыышкынының планын база күүсеткен.

Мал өстүрүлгезиниң талазы-биле чедип алдынган түүнелдер колхозчу тургузугнуң күжүнде, оларның чаңгыс эптиг эки ажылында, ол ышкаш Кол Шимит, Дамба болгаш өскедаа дээре малчыларның эки ажылының түннели-биле чедип алдынган. «Май 1-зи» колхоз 1951 чылда күрүнеге эт болгаш дүк дужаалгаының планын ыракта ажыр күүсеткен. 1951 чылдың дөртү квартада өлүк белеткелиниң планы 120 хуу күүсетинген.

Колхозчу анчы Ак Мырлаа 15 киштерни өлүрген болгаш 7193 рубль өртектиг өлүктү, анчы Дажы-Серен 16 киштерни өлүргеш, 7063 рубль өртектиг өлүктү, анчы Таргыйбан 18 киштерни өлүргеш, 6857 рубль өртектиг өлүктү — кижи бүрүзү тып киргилээннер.

Колхозтуң орулгазы улгадып турары-биле ооң экономиказы быжыгып турар. «Май 1-зи» колхозтуң үлетинмес фондузу 1950 чылда турганындан 300 хуу өскен.

«Май 1-зи» колхозтуң кежигүннери 1951 чылда ажылдап алган күш-хүннеринге улуг акша түннерни алгылаан. Колхозчу Деверектиң өг-бүлези үзе санажылгада 8372 рубльди, колхозчу Кол Мырлааның — 5815 рубльди, колхозчу Тажы-Серениң — 6637 рубльди алган болгаш оон-даа өске.

Аныяк колхоз чыл бүрүде-ле быжыгып, ниитиниң өнчүзү улгадып, колхозтуң экономиказы өзүп турар, оон-биле кады колхозчуларның амыдырал чуртталгазы база чаагайжып турар.

Тожунуң иви малдыг аңчызы ам колхозтуң мурнакчы кижизи апарган. Аңаа күрүнеиң эрге-ажыы чүүден-даа бедик. Элээн хөй иви малдыг улустар ам чаа тускай эртемнерни чедип алгылаан, олар мал ажылдакчылары, бызаңчылар мал эмчизиниң санитарлары, бригадирлери болу бергилээннер.

Кол Танчын, Кол Күскелдей, Шугуу, Хүнзүрге, Буруңней болгаш Хаалга дээн чижектиг колхозчулар балды тудуп билбес чорааннар. Олар ам бызаңчылар апаргылаан, хүннүң үлүг-нормазын 130—270 хуу чедир күүседип турарлар. Оларның холдары-биле элээн хөй чуртталга бажыннары болгаш өскедаа тудуглар туттунгулаан.

Иви малдыг херээжен чоннуң амыдырал чуртталгазында база-ла өскерлиишкиннер болгулаан. Олар ам колхозчу тургузугнуң идепкейлиг тургузукчулары. «Май 1-зи» колхозтуң колхозчузу херээжен Кол Сержи колхозка кирер мурнунда бодунуң каш ивилери-биле көжүп чорааш, амыдыралдан чыдып калып чораан. Ол ам колхозтуң мурнакчыларының бирээзи, колхоз баштаар черниң кежигүнү болгаш огород звенозунуң удуртукчузу.

Колхозчу чуртталганың артык күштүүнге бүзүрээн болгаш шынзыкан чон колхозче хөйү-биле кирип турарлар. 1950—1951 чылдарда үүгле «Май 1-зи» колхозка безин үүс ырак ажыг ажыл-агыйлар киргилээннер.

Бодунуң амыдырал чуртталгазының шынныг оруун тыпкан Тожунуң иви малдыг чону байлак болгаш аас-кежиктиг колхозчу орук-биле бүзүрелдиг хөгжүп бар-чыдарлар, оларны ол оруктан кандыг-даа күш чайладып шыдавас.

О. ОРАНСКИЙ,
Тожу району.

Комсомолдуң эге политбөлгүмнериниң пропагандистериниң семинары

Чоокта чаа ВКП(б)-ниң Сүт-Хөл райкому Суг-Аксы суурга районда комсомолдуң эге политбөлгүмнериниң пропагандистериниң 2 хонук хуусаалыг семинарларын эрттирген.

Пропагандистерге «Бүгү делегейниң амгы байдалы», «Партия—совет күрүнеиниң удуртукчу болгаш башкарыкчы күжү», «ССРЭ — күүүлүг индустриалдыг болгаш колхозчу, улуг күрүне», «Кижилерниң медерелинден феодализмниң болгаш капитализмниң артыышкыннарын узуткаары», «Аныяк өскеннерниң коммунистиг кижизидилгезинге комсомолдуң ролю» деп лекцияларны ВКП(б) райкомунуң ажылдакчылары номчаан.

Семинар соонда пропагандистерниң дуржулга солчур чөвүдел хуралын база эрттирген, ол хуралга пропагандистер боттарының канчаар башкылап турарының дуржулгаларын чугаалааннар. Эге политбөлгүмнерниң ажылында бар болуп турар четпестерни дораан узуткааш, кичээлдерни бедик идея-деннелге, организастыг чорукка эрттирерин ол чөвүлел хуралга чугаалашкан.

Х. БОРБАЙ-ООЛ.

Күш-культура, спорт удуртукчуларының өөредилгези

Көдээ черлерде организастап тургускан «Колхозчу» деп эки-тура спорт ниитилелиниң кудуку организацияларының ажылынга ниити угланыышкынны бээр, оларның удуртукчуларынга боттуг дузаны көргүзер сорулга-биле, күш-культура, спорт хөрээниң область комитеди ол ниитилелдиң тус-тус кудуку организацияларының удуртукчулары-биле кыска хуусаалыг семинарны эрткен айда Кызыл хоорайга организастап эрттирген.

Семинарга областың Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Улуг-Хем, Таңды, Эрзин, Каа-Хем, Бии-Хем районнарындан келген 25 кижи киржип эрткен. Семинарның киржикчилери «Колхозчу» деп эки-тура спорт ниитилелиниң сорулгазы болгаш ооң организастыг тургузуу», «Кышкы болгаш чайгы үелерде көдээ черлерге спорт ажылын организастаар», «Спорт маргылдаларын эрттиреринің чуруму болгаш протоколду тургузары, судьялардың эрге-хүлээлгези» деп темаларга таныштырылгалыг илеткелдерни дыңнаан.

Ооң-биле чергелештир янзы-бүрү хевирлерниң тус-тус спорт дүрүмнерин, ыланғыя ховуга, даггa хаактаарының, дошка конькилаарының, хол бөмбүүн ойнаарының практиктиг аргаларын киржикчилер улуг сонуургал-биле өөренип эрткен.

Семинарның киржикчилери оон ыңай, бүгү делегейниң амгы байдалының дугайында солун лекцияны база дыңнаанар.

В. ДОРЖУ,

Туттурган польша ...ерлерни немец-фашистиг эжелекчилерниң Катынь эзиминге боолап өлү...ниң байдалын тодаргайлаар болгаш истеп хынаар ...зы-биле Тускай Комиссияның ДЫҢНАДЫЫ

(Төнчүзү. Эгези №№ 46, 47, 48 «Шын» сол...

Түннел

Суд-медицинаның эксперт комиссиязы өлген кижилер сөөктериниң суд-медицина шинчилелин кылганының түннелдеринге үндезилээш мооң адаанда түннелди үндүрүп турар:

Хөөрлерни касканының болгаш олардан өлген кижилер сөөктерин ужулганының талазы-биле илеретинген түүлдер болза:

а) Туттурган польша өлген шериглерниң хөй сөөктериниң аразында хамааты хептиг өлген кижилер сөөктери бар, оларның саны шинчип көрген өлген кижилер сөөктериниң нییти санынга бодааргa шоолуг эвес (казып ужулган 925 өлген кижилер сөөктериниң аразында 2-ле), ол өлген кижилер сөөктеринге шериг ботинкаларны кедирип каан болган;

б) Өлген кижилер сөөктериниң хептери болза, олар польша шериг-ниң офицер болгаш чамдыктары анаа составынга хамааржырын херечилеп турар;

в) Хептерни көрүп шинчилеп турда көзүлген карманнарны болгаш сапогтарны чара кезип турганы, ушта тыртып каан карманнар болгаш оларның орлуп турганы болза, өлген кижилер сөөктеринде бүгүле хептер (шинель, чүвүрлер болгаш өске-даа) өлген кижилер сөөгүнге кетине берген чыдырда үжеп турганының изин херечилеп турар болган;

г) Чамдык үелерде хепти көрүп турда оларның карманнары бүдүн болганы илерээн. Ол-даа карманнарга, а ол ышкаш чара кезип каан болгаш ора тырткылап каан карманнарга, мундирлер-биле оларның иштики додарының аразынга, чүвүрлериниң багларының адаанга, бут ораашкыныңың аразынга болгаш уктар иштинге солуннар, брошюралар, судурлар үзүндүлери, почта маркалары, ажык болгаш хааглыг чагаалар, квитанциялар, демдеглелдер болгаш өске-даа документилер, база ол ышкаш үнелиг чүүлдер (алдын, алдын долларлар), дангалар, доңгуактар, таакпы саазыннары, думчук аржыылдары болгаш өске-даа чүүлдер тывылган;

д) Документилерниң кезиинде (харын-даа тускай шинчилге чокка безин) оларны анаа көөрге 1940 чылдың ноябрь 12-ден 1941 чылдың июнь 20-ге чедир үелерни демдеглээни илерээн;

е) Хептиң пөзү, эң ылангыя шинелдериң, мундирлериң, чүвүрлериниң болгаш даштыкы хөйленнериниң пөстери баскыраваан турган болгаш хол-биле арай деп ора тыртынар турган;

ж) Өлген кижилер сөөктериниң хөй эвес кезииниң (925-ден 20-ниң) холдарын өрүп каан ак хендирлер-биле оргаларында хүлүп каан болган;

Өлген кижилер сөөктеринде хептерниң байдалы, мундирлериниң, хөйленнериниң, курларының, даштыкы болгаш иштики чүвүрлериниң өөктери чештинчек эвес болганы; сапогтарын болгаш ботинкаларын кедип алганы; моюн ораарлары болгаш галстуктары моюнунда хевээри, хөйленнерин эдип алган чорук болза, өлген кижилер сөөктериниң даштыкы шинчилгезин оларның хол, буттарын мурнунда шинчилеп көрбээнин херечилеп турар.

Бажының кежиниң бүдүнү, ол ышкаш хөректеринде болгаш иштинде (925-ден үш таварылгалардан аңгыда) шыйыглар, кезиишкиннер болгаш экспертизаның өске-даа демдектери чок болган чорук болза, өлген кижилер сөөктерин суд-медицина эксперт комиссиязының казып ужулгаш шинчилээнин ёзугаар көөрге өлген кижилерниң ол сөөктерин суд-медицина талазы-биле кандыгдаа шинчилге кылбаанын айтып турар.

925 өлген кижилер сөөктериниң даштыкы болгаш иштики көрүүшкүнү болза, оларның баштарында болгаш моюннарында оък балыглары бар деп шынзыктырар барымдааны берип турар, оларның иштинден дөрт кижиниң баш сөөгүн шапты, кадыг, аар чүве-биле чара шаап каан болган. Оон ыңай дыка хөй таварылгаларда бажын балыглавышаан иштин кемдеткен барымдаалар бар болган.

Оък балыгларының кирген аскы колдуунда таварылгалар... ган болгаш ...талазында, ...чанында аз... турган. Хө... оъктар ба... чушкуу кез...

Оъктарн... нуруузунд... чургайлард... дан үнген... ышкаш ар... бар болгу... оък балыг... чок болга... кезии 7, ... оъктарның...

Баштың... лыгларын... ол кижиле... хөй кезии... болгаш оо... либрлиг... лап турга... азы 9 мил... ажыглап... болур арга...

Баш... байдалы... кирген ас... чылары бо... да үстүрү... херечилеп...

Оъктарн... черлериниң... болза, баш... турда соон... гүзүп тура... баш мээз... чы черин да... биле эртип... казының ү... гааны бол...

Шапты, баш сөөгү... киннер ба... нынга үүгл... болгаш ол... болбааннар...

Өлген к... чылдың ян... дир үениң... медицина... болза, раан, адыр... өлген кижи... гаш бүгү... тери бүдүн...

Өлген к... боттарының... шыңган эъ... бодунуң ө... таварылгал... нарын ча... өкү өске... ниң кол... рилбээн б... залыг болу... сөөктерини... болгаш ор... көрүп ш... соонда л... коп-биле б... кылыры-би... териалдар... тизазы ап...

Өлген к... кеьш дамь... нарының... га ол черн... ужур-дуза...

Хөөрлер... жилерниң... болгаш ол... ниң мурн... часкы, ч... шыгынга... за, өлге... чыдыыры... саалдарн...

Өлген... луг курга... гыя ш... ки орга... ниң үрел... бадыткаа... рар.

«Козьи... хөөрлерге... сөөктерин... болгаш о... Магеленш... лагерьде,... оон-даа ө... спертизаз... 22-деги г... ужулган...

туг эвээш... юлуп тур... ң чушкуу... оңгарының... инда болуп... ылгаларда... "моюннун... ылган.

...ри хөй-ле... ган, а чул... стыктарын... болган, ол... моюнунда... ылгаларда... аастары... ының хөй... калибрлиг...

...азында ба... ары болза, ...үрүп турда... иллиметрден... иллиметр ка... арны ажыг... етрден улуг... арны эвээш... ел үндүрүп... р.

...рыктарының... балыының... дары артын... ен, колдуун... ап турганын...

...олгаш үнген... байдалы... р доңгагар... рганын көр... оъктуң изи... амыдырал... оон чоогу... ш мээ клет... нүң чылда...

...үүлдер-биле... кемдээш... ыглаашкы... уп турган... ылдагааны...

...ерин 1944... н 23-ке че... руткан суд... шинчилге... ылып-ылчы... сандараан... ганың бол... килер сөөк... өргүскен...

...иниң мага... буттарының... үрелбээн,... дыка хөй... шыңган... өөрге оон... мээзи... даа-өске... за ужур-ду... н кижилер... дамырларын... карак-биле... кады оон... а микрос... шинчилге... чогуур ма... на эксп...

...риниң хан,... гаш орган... калганын... рзүнү элээн...

...өлген ки... уштурунун... үндүреři... 43 чылдың... чылыынга,... ан. Ол бол... иниң ирип... инге улуг... тур турган... риниң шоо... , эң ылан... лгаш иштикаш хептер... ен кижилер... болбаанын... берип ту...

...вискээринде... н кижилер... Смоленск... деоновкада,... ада, № 126... де болгаш... едицина эк... ың октябрь... хөөрлердел... өөктери-би...

...ле дөмейлеп көргени болза, «Козьи Горы» девискээринде туттурган польша шериглериниң өлген сөөктерин хөмерин 2 хире чыл бурунгаар кылган деп чүве билдинип турар. Ол өлген кижилер сөөктеринде хептерден тывылган документилер үстүнде чүүлдерни бүрүн бадыткап турар. (36 чүүлдүң «у» кезээн болгаш документилер даңзызын көөр).

Суд-медицина эксперт Комиссиязы шинчилгениң бүгү барымдааларынга болгаш оон түннелдеринге үндезилээш —

польша армиязының туттурган офицерлерин болгаш чамдык солдат составтарын боолап өлүрүп турганы илеретинген деп санап тур;

ол боолап өлүрүүшкүн болза, 2 хире чыл мурнунда 1941 чылдың сентябрь биле декабрь аразында болган деп чүвени бадыткап турар;

суд-медицина эксперт комиссиязы өлген кижилер сөөктериниң хептеринден 1941 чылдың үезин айыткан документилер болгаш үнелиг чүүлдерни тып алган факт болза, ол өлген кижилер сөөктерин 1943 чылдың часкы-чайгы үелеринде үжеп турган немец-фашистиг эрге-чагыргалар эки үжевээн деп чүвени бадыткап турар, а тывылган документилер болза, боолап өлүрүүшкүн 1941 чылдың июньниң сөөлүнде болган деп чүвени херечилеп турар;

Туттурган польша шериглериниң өлген сөөктериниң кончуг эвээжин немецтер 1943 чылда үжеп чиндип турганын чугаалап турар;

туттурган польша шериглерни өлүрүп турганы болза, немец-фашистиг эрге-чагыргаларның ССРЭ-ниң эжелелге таварышкан девискээринге оон иштинде — Смоленск, Орёл, Харьков, Краснодар, Воронеж хоорайларга турган тайбың чурттакчыларны болгаш туттурган совет шериглерни боолап өлүрүп турганы-биле кончуг дөмей болганын демдеглеп тур.

ССРЭ-ниң Кадык камгалалының Улус Комиссариадының Кол суд-медицина эксперти, ССРЭ-ниң Кадык Камгалалының Улус Комиссариадының суд-медицина Күрүне Эртем-Шинчилел Институдунуң директору — В. И. ПРОЗОРОВСКИЙ.

Москаваның ийи дугаар Күрүне медицина Институдунуң суд-медицинаның профессору, медицина эртемнериниң доктору—В. М. СМОЛЬЯНИНОВ.

Патология анатомиязының профессору, медицина эртемнериниң доктору — Д. Н. ВЫРОПАЕВ.

ССРЭ-ниң Күрүне суд-медицина Эртем-Шинчилел Институдунуң патология салбырының улуг эртем ажылдакчызы, доктор —Н. С. СЕМЕНОВСКИЙ.

ССРЭ-ниң Кадык Камгалал Улус Комиссариадының суд-медицина Институдунуң улуг эртем ажылдакчызы, доцент — М. Д. ШВАЙКОВА.

Смоленск хоорай, 1944 чылдың январь 24.

Өлүг кижилерниң мага-боттарындан тывылган документилер

Суд-медицина экспертизазының актызында айытынган барымдаалардан аңгыда, туттурган польша шериг офицерлерни немецтерниң боолап өлүрүп турган үезин (немецтерниң бадыткап турары ышкаш 1940 чылдың чазынында эвес, а 1941 чылдың күзүнүнде) хөөрлерни казып көрүп турганының үезинде тывылгылаан, 1940 чылдың ийи дугаар чартыынга эвес, харын-даа 1941 чылдың чазынынга болгаш чайынынга (март-июнь) хамааржыр турар документилер тодаргай айтыр турар.

Суд-медицина эксперттериниң тыпкан документилериниң аразында мооң адаанда үүлдер онза ужурдузалыг болуп турар:

1. № 92 өлген кижиниң мага-бодунда:

Туттурган шериглериниң Төп Бюрозунда Кызыл Крестиге — Москва Куйбышев кудумчу, 12—деп бижээш, Варшавадан чоруткан чагаа чораан. Чагааның орус дыл кырында бижээн. **Софья Зигонь** ол чагаазында оон ашаа Томаш Зигоньнун туруп турар черин аңаа дыннадырын дилеп турар. Чагааны 40 чылдың IX—12-де бижээн. Чагааның хавында—«Варшава. IX—40» деп каан немец почта таңмазы болгаш—«Москва, почтамт 9 экспедиция, 40 чылдың IX. 28» дээн таңма база орус дыл кырында кызыл будук-биле бижээн резолюция бар болган: «Ыявыла лагерьни тодараткаш, тыпсыры-биле ынаар чорудар. 40 ч-IX. 15» (салган хол үжүү номчутунмас).

2. № 4 өлген кижиниң мага-бодунда:

«Тарнополь 40 ч. XI—12» дээн почта таңмазын баскан, Тарнополдан үнген, № 0112 почтаның чагыглыг, ажык чагаазы.

Бижип каан сөстери болгаш адрези-даа балалып калган.

3. № 101 өлген кижиниң мага-бодунда:

Левандовский Эдуард Адамовичтен алдын шакты хүлээп алганының дугайында Козель лагериниң аңаа 1939 чылдың XII. 19-та тывысканы № 10293 квитанциязы бар болган. Квитанцияның артында ол шакты Ювелир садыынга садыпкан дугайында 1941 чылдың март 14-те демдеглээн бижик бар.

4. № 46 өлген кижиниң мага-бодунда:

Арашкевич Владимир Рудольфовичтен алдын шакты хүлээп алган дугайында Срадобельский лагериниң 1939 ч.—XII. 16-да берген квитанциязы (№ көзүлбес).

5. № 71 өлген кижиниң мага-бодунда:

Католиктиг судурнуң 144 болгаш 145 арыннарының аразынга кызыдып каан чораанын тыпкан, Христос дүрзүлээн саазын бурганчыгаш, бурганчыгаштың бир талазында чүве бижип каан чораан, оон «Ядвиня» деп бижип кааны болгаш «1941 чылдың апрель 4» дээн ай хүн демдеглели тодаргай көстүп турар.

6. № 46 өлген кижиниң мага-бодунда:

Арашкевичтен 225 рубль түннүг акшаны хүлээп алган дугайында № 1-ОН лагерьден 1941 чылдың апрель 6-да тывыскан квитанция.

7. Ол-ла өлген кижиниң мага-бодунда:

102 рубль түннүг акшаны **Арашкевичтен** хүлээп алган дугайында 1941 чылдың май 5-те № 1—ОН лагерьниң берген квитанциязы чораан.

8. № 101 өлген кижиниң мага-бодунда:

175 рубль түннүг акшаны **Э. Левандовскийден** хүлээп алган дугайында № 1—ОН лагерьниң 1951 чылдың май 18-те берген квитанциязы.

9. № 53 өлген кижиниң мага-бодунда:

Варшава, Вагатель кудумчузу 15, квартире 47 **Ирена Кучинскаяга** деп адрезче польша дыл кырында бижээш, почтаның дүрген чедер, чоруттунмаан чагыглыг чагаазы. Ону 1941 чылдың июль 20 бижээн болган. Бижип чоруткан кижи **Станислав Кучинский.**

НИИТИ ТҮННЕЛДЕР

Тускай Комиссияның эргезинде турар бүгү материалдардан, а тодаргайлаарга—оон байсааны 100 херечилериниң өөктериниң, суд-медицина экспертизазының барымдаалаларындан, Катынь эзиминде хөөрлерден ушта каскан документилерден болгаш эт-херекте херечилеттерден мооң адаанда түннелдер буруу шаптынар аргажок кылдыр үнүп турар:

1. Смоленскиниң барыын талазынга үш лагерьлерге турган туттурган польша шериглер дайын эгелээриниң мурнунда орук тудуушкунунуң ажылын кылып турган болгаш немец эжелекчилер Смоленскиже 1941 чылдың сентябрь-де кирип келгиже чедир ол-ла черлеринге хевээр турганнар;

2. Үстүнде айытынган лагерьлерге турган туттурган поляктарны немецтиң ээлеп чагырар эрге-чагыргалары 1941 чылдың күзүнүнде Катынь эзиминге массалыы-биле боолап өлүрүп турган;

3. Обер-лейтенант **Арнеске** болгаш оон ажылдакчылары—обер-лейтенант **Рекс,** лейтенант **Хоттка** баштаткан, «537 дугаарлыг тудуг батальонунуң штабы» деп ылгавыр демдек-биле чагдынган немец шериг албан чери болза, туттурган польша шериглерни Катынь эзиминге массалыы-биле боолап өлүрүп турган.

4. Ниити шериг-политиктиг байдалдың Германияга 1943 чылдың эге үезинде дорайтазны-биле холбаштыр немецтерниң эрге-чагыргалары болза, боттарының үүлгеткен араатанзыг чоруктарын чажырып, орустар-биле поляктарны өжээннештирер дээш ону совет эрге-чагырганың органнарынга шамнаар сорулга-биле өнчүк-чөнгээлиг элээн каш хемчеглерни алганнар.

5. Ол сорулга-биле:

а) немец-фашистиг эжелекчилер болза, көгүдүп, хөлезилеп, кижилерниң амызынга кыжанып турган база араатанзыг ёзу-биле хилинчектеп тургаш, совет хамаатыларның аразындан туттурган польша шериглерни совет эрге-чагырганың органнары 1940 чылдың чазынында боолап өлүрген дээрзиниң дугайында меге өчүктерни тып алырын оралдажып турган;

б) ээлеп чагырар немец эрге-чагыргалар болза, боттарының үүлгеткен араатанзыг чоруктарының изин чажырып, Катынь эзиминге «большевикчи араатанзыг чоруктарның өлүргген кижилериниң санын» көөдедир сорулга-биле боттарынын-на боолап өлүргени туттурган польша шериглериниң өлүг мага-боттарын өске черлерден 1943 чылдың чазынында сөөртүп келгеш, Катынь эзиминиң хөөрлериниң оңгарларынга аппарып хөөп турганнар;

в) ээлеп чагырар немец эрге-чагыргалар боттарының ол өнчүк-чөнгээлиг үүлгедиишкининге белеткенип тура, Катынь эзиминге хөөр казарынга, ону илередипкидег документилерни болгаш хереке...лдерни чыырынга 500 чедип турар санныг туттурган орус шериглерни ажыглаан болгаш ол ажылды олар күүседип каары билек-ле оларны немецтер боолап өлүргүлээн.

6. Суд-медицинаның барымдааларын ёзугаар чазыг чокка тодаргайлааны болза;

а) боолаашкынның үези 1941 чылдың күзүнүнде;

б) өске-даа хоорайларга, эң ылаңгыя Орёлга, Воронежке, Краснодарга болгаш ол-ла Смоленскиге совет хамаатыларны массалыы-биле боолап өлүрүп турган ажыглап турганы хол боозу-биле чушкууже адар аргаы немец өлүрүкчүлер туттурган польша шериглерни боолап өлүреринге база-ла ажыглап турганнар.

7. Туттурган польша офицерлерни 1941 чылдың күзүнүнде немецтерниң боолап өлүргениниң дугайында херекте...лекчилер өчүктерин болгаш суд-медицина экспертизазының Катынь эзиминиң хөөрлериниңден казып турган тыпкан, эт-херекте...лдер барымдаалары болгаш документилер-биле долузу-биле бадыткатынып турар;

8. Немец-фашистиг эжелекчилер туттурган польша офицерлерни Катынь эзиминге боолап өлүрүп турар үезинде славян улустарны күш-биле узуткаарының талазы-биле боттарының политиказын күүседип турганнар.

Күрүнениң Онза Комиссиязының даргазы, академик Н. Н. БУРДЕНКО.

КЕЖИГҮННЕРИ: Күрүнениң Онза Комиссиязының кежигүнү, академик АЛЕКСЕЙ ТОЛСТОЙ.

Күрүнениң Онза Комиссиязының кежигүнү — Митрополит НИКОЛАЙ.

Бүгү — славян комитединиң даргазы генерал-лейтенант А. С. ГУНДОРОВ.

«Кызыл Крест болгаш Кызыл чартык-ай» Ниитилел Эвилелиниң Күүскомунуң даргазы С. А. КОЛЕСНИКОВ.

РСФСР-ниң Чырыдыышкын улус Комиссары, академик В. П. ПОТЕМКИН.

Кызыл Армияның Кол Шериг Санитар Эгелелиниң начальниги генерал-полковник Е. М. СМИРНОВ.

Смоленск облкүүскомунуң даргазы Г. Е. МЕЛЬНИКОВ.

1944 чылдың январь 24-те, Смоленск хоорай.

(1944 чылдың январь 26-да үнген «Правдага» парлаан).

„Коммунизмче орук" колхозта тудуг бригадазы

Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакы сумузунда «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелинде тудуг бригадазы тудугнуң янзы-бүрү ажылдарынга күштү таарыштыр турганы-биле ажылдың түннели эки болуп турар.

Ыяш белеткээр, манза дилер, сөөртүр мындыг үш звенону үзүп тургускан. Сөөртүлгеде 10 шанактыг аттар, 1 автомашина чоруп турар. Ам бо хүннерге чедир 3533 чудукту кезип, чоңгаш, орукче үндүр сөөрткен, 2000 ажыг кылын, чуга манзалар дилдинген, 6 чурттадга бажыннарының, 1 чунар-бажынның тудуунга хереглээр ыяш материалы колхоз суурунда дүжүртүнген.

Оон ыңай тудуг кылыр звено база бар. Бо звено чурттадга бажыннарының болгаш чунар бажынның тудуун эгелеп турар.

Чолаачы эш Седип хүнде чудук сөөртүрүнүң нормазын 125 хуу чедир күүседип турар. Ыяш белеткелчилери К. Кончук, Эзир-оол; ажыл нормазын 125—150 хуу, бызанчылар Лопсан, Хандывай 120—130 хуу, диликчилер Кокпалдай, Доржу, Сенди, Анаш 150—200 хуу чедир күүседип турарлар.

Бо чылдың тудуунга кирер ыяш материалын март айда бүрүн белеткеп дооскан турарын чедип алыр дээш ажылды чорудуп турар.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Артельдиң мурнакчы кежигүнү

Сүт-Хөл районнуң Алдан-Маадыр сумузунда Калинин аттыг колхозтуң кежигүнү Базыр-оол ирейниң хары 72 четкен. Тыва улустуң шаандагы ядыы түргенги амыдыралын ол чурттап келген.

Большевик партиянын, совет чазактың ачызы-биле Базыр-оол ирей ам колхозчу амыдыралдың мурнакчы кежигүнү болуп турар. Ол эрткен чылын 365 турдодень ажылдап ап, ниитиниң ажылынга эрес чүткүлдүүн көргүскени-биле колхоз баштаар черден 175 рубль-биле шаңнаткан.

Базыр-оол ам колхозта суггарылга бугазының ажылын баштап турар. Алаш хемниң унунда доъш кырында узуну 80 метр, дооразы 2 метр, белии 2,5 метр дашты чыыр салыр ажылды февральдан эгелээн. Ол ажыл Базыр-оол ирейниң удуртулгазы-биле эки чорутунуп турар.

Д. ХӨӨКҮЙ-ООЛ.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Харылзаа ажылын экижидер

Мөнгүн-Тайга, областың ыраккы районнарының бирээзи. Областың харылзаа эргелели ол районну хандырарынче улуг кичээнгейни салыр ужурлуг.

Ындыг турбуже, херек кырында ындыг болбаан. Районга область төвүнден келир солуннар болгаш чагаалар ай чедир саадап турар. Солуннар ол келирде хирленген болгаш орбак-самдар апаргылаан болуп турар.

Областың харылзаа эргелелиниң четпес сагыш салып турары ышкаш, район конторазы база шак ындыг ажылдап турар. Чижээлээрге, декабрь 1-де үнген солун Мөген-Бүрен сумузунга январьны сөөлүредир келгилеп турар. Чагаалар база-ла шак ындыг байдал-биле ээлеринге чедип турар.

Областың харылзаа эргелели Мөнгүн-Тайга районнуң харылзаа конторазының ажылын экижидер хемчеглерни доп-дораан ап чорудары негетинип турар.

УСТУН-ДОРЖУ,
БОРБАК-ООЛ.
Мөңгүн-Тайга району.

Агро-зоотехниктиг курстун ажылын ынчаар көрүп болбас

Сүт-Хөл районнуң улгатыр катышкан Киров аттыг колхозунга 1951 чылдың ноябрьда агро-зоотехниктиг курсту организастаан. 42 кижини ийи үскеш, агротехника болгаш зоотехника талазы-биле бөлгүмнерниң кичээлдерин бир-бир удаа чоруткулаан. Оон соонда чаңгыс-даа кичээл болбазын.

Ол бөлгүмнерниң башкылары эштер Сегленмей, Еременко олар чаңгыс-даа кичээл чорутпаан турда, партия эге организациязында болгаш колхоз баштаар черден кандыг-даа хемчег албайн келген.

Колхозчуларның мәссалыг өөредилгезин эде организастаар, оон ажылын экижидер, саазын, карандаш, өөредилге номнары-биле хандырар дугайында районнуң хамааржыр организациялары хемчег алыры негетинип турар.

М. СЕРЕН-ДОРЖУ.

Малч...

Салчак Үндүш Каа-Хем районнуң «Искра» колхозунга кирген. Ол колхозка киргеш, аныяк колхозтуң хой малының малчызы болу берген. Ниитиниң малының өзүлдези дээш Салчак бодунга онаашкан хойларның кышкы, чайгы одарын таарыштырып, эң кызымакай ажылдап келген.

Кажан бичии колхозтарны улгатыр катыштырып турда, көдээ ажыл-агый артели аңаа 500 хойларны хүлээндирип бербишаан, ону хой фе... томуйлаа... тың када... Лопсаң о...

1950 чы... хоюндан... ваан. Оо... хоз башт... 7 хойну...

Салчак... дир өске... Салчак...

...-бүлези

...елекчизинге... га Салчак... , дунмазы... ірген.

... кадарган... ш когара... өргеш кол... төлевирге...

...76 баш че... , кызында... анныг чем... ни ап, хойларын менди кыш ажыргган.

1951 чылда Салчак Үндүштүң өг-бүлези 2266 трудоденьни ажылдап алган. 9070 килограмм тарааны, 4078 рубль акша олча-ажыкты болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларын алган.

Ам Салчактың өг-бүлези чаа бажында чурттап олурар.

Н. ГОРЕВ.

Колхоз сууру өзүп турар

Өвүр районнуң Дус-Дагда, «Торгалыг» көдээ ажыл-агый артели чурттадганың болгаш ажыл-агыйның тудугларының бо чылгы планын күүседир дээш, боттуг хемчеглерни ап турар.

Тудуг ыяжын ийи кезек черде белеткеп турар. Ында 700 ажыг чудукту кезип белеткээн болгаш ону сөөртүрүнге 26 ат ажылдап турар. Тудуг материалдары сөөртүр бригада (бригадири Алдын-оол) 100 ажыг чудукту дүжүрген болгаш ам-даа үргүлчүлеп турар.

Эш Бадыраанын удуртканы 20 ажыг бызанчылар чурттадга бажыннарының ханаларын тургузуп турар болгаш колхоз конторазының 5 өрээл бажыңының ханазын тудуп тургускан.

1952 чылдың тудуг планын күүседир дээш колхозчу тудугжулар боттарының аразында социалистиг чарышты салып алган ажылдап турарлар.

С. ТАНОВ.

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

АГРЕССОРЛАРНЫҢ ЛИССАБОНДА СҮЛЧЭЭЗИ

Соңгу-атлантик эвилелиниң чөвүлелиниң февраль 20—26 хүннеринде Португалияның найсылалы — Лиссабонга болуп эрткен ээлчеглиг сессиязы болгаш анаа хүлээп алдынган шиитпир болза, америк империалистер боттарының дайынга белеткелдерин улам күштелдирип, чепсек бүдүрүп үндүрерин улам калбартыр дээш бүгү-ле хемчеглерни ап турар деп чүвени херечилеп турар.

Сессияга тургузуп чугаалашкан кол айтырыг «камгаланырының европа катыжыышкыны» деп ат-биле көжегеленип алгаш херек кырында Барыын Германияны чепсеглээриниң дугайында айтырыгны чугаалашкан. Атлантик эвилелиниң эрткен чылдың ноябрьда Римге болган сессиязы «европа армиязын» тургузар дугайында айтырыгны шиитпирлеп шыдавайн барганы билдингир болгай. Ынчангаш ол айтырыгны дыка үр үенин иштинде «ажылдап» азы өске-биле чугаалаарга, АКШ-тың талазындан бодунуң чалчазы чурттарга дынзыг базыышкыннарны кылганының соонда ам кээп ол айтырыгны Лиссабон сессиязынга тургускан.

Бо сессияга Вашингтон бодунуң чалчаларын немец-фашистиг армияны тургузарынче, ол армияны Соңгу-атлантик эвилелиниң чепсектиг күштериниң составынга кол звено кылдыр киирериннче угланган шиитпирни хүлээп алырынче албадапкан. Ынчангаш «ниитиниң камгалалынга» Барыын Германияның салза чогуур «үлүүн» 12 дивизиялар болгаш шериг чарыгдалынга хереглээр 10 миллиард 200 миллион барыын-герман марка (акша. — ред.) кылдыр санаан. Үстүнде дивизиялар 1952 чылдың төнчүзүнде америк генерал Эйзенхауэрниң командылалының адаанга кирген турар ужурлуг. Бо айтырыгны Лиссабонга шиитпирлеп турар үеде Барыын Германияны шуут-ла агрессчи Атлантик эвилелиниң кежигүнү чурт кылдыр санап апкан деп чүве билдингир, ынчааргa чогум ол сессияга боннуң төлээлекчизи чок турганы дайын кыпсыкчыларынга херээ-даа чок болган.

Лиссабонга чөвүлел хуралдың ажыттынарының мурнуу чарында Лондонга Ачесон, Иден, Шуман олар-биле Аденауэрниң аразынга чугаалажыышкыннар болганы базала билдингир. Олар аңаа чоокку келир үениң иштинде Барыын Германияның төлээлекчилериниң киржилгези-биле «калбак хурал» чыылдырар деп шиитпирлээннер. Лиссабонга болган сессияның үүлдүг деп көргени Атлантик эвилели-биле «камгаланырының европа катыжыышкынының» аразында харылзаа байалдарның дугайында илеткелде айтып турары болза, ийи организацияларның аразынга бүгү айтырыглар талазы-биле консультацияларны чорудуп турар болгаш Соңгу-атлантик чөвүлели-биле камгаланырының европа катыжыышкынының Министрлер чөвүлели чугула деп көргенде катышкан хуралдарны кажан-даа чорудуп болур деп айтып турар. Оон алгаш көөрге, Барыын Германияны Атлантик эвилелинге киирер деп турарынга удур Франциянның чазаанның кылып турган «удурланыышкыннары» дээрге француз улусту мегелээр дээш арга хереглеп чорудуп турган оптуг-авыяазынныг пропаганда деп чүве тодаргай болуп турар.

Лиссабон сессиязынга 1952 чылда «Атлантик армиязын» 50 дивизия составтыг кылдыр тургузар дугайында, шериг-агаар күштерин 3500 санныг самолёттар составтыг кылдыр тургузар болгаш 200 аэродромнарның тудуун чорудар дугайында шиитпирлер хүлээп алдынган. Сессия ол ышкаш Атлантик эвилелиниң органнарын «эде организастаар» дугайында база шиитпир хүлээп алган. Империалистерниң Соңгу-Атлантик эвилелиниң системазында бөктаамал чөвүлел дээр төп органны тургузуп турар чорук болза, АКШ дайынга белеткелди улам күштелдирер деп турарын, ол болдунуң чалчазы чурттарынга шеригниң, экономиканың болгаш политиктиң долу контролюн тургузар деп турарын херечилеп турар. Ынчаарга ол «эде организастаашкын» болза, Атлантик эвилелиниң башкарыкчыларынга олар боттарының агрессчи планнарын «өөренип көрүп турганыдан ам ону амыдырал кырынга боттандырарынче» шилчипринге ажыктыг болуп турар.

Ынчалза-даа делегейниң ийи дугаар дайынының дуржулгазын көрүп эрткен бүгү чурттарның улус массалары империалистерниң базым бүрүзүн кичээнгейлии-биле хайгаарап турар болгаш чаа хан төгүүшкүннүг дайынны белеткеп турар политикага удур туржуп турар. Олар Атлантик эвилели камгаланырының политиказын чорудуп турар дээр чергелиг оптуг-авычазыннарга мегелетпестер-даа. Ынчангаш Барыын Европаның капиталистиг чурттарының чагырыкчылары улус массаларның ол күштүг удурланыышкыннарын тооп көрбейн баар шаажок. Ынчангаш элээн хөй буржуаз чурттарның удуртукчулары болгаш солуннары чоннуң кичээнгей хайгаралын ойзуп алаактырары-биле болгаш улустарның серемчилелин кошкадып суларадыр сорулга-биле Лиссабонга онза чүве болбаан, аңаа хүлээп алдынган шиитпирлер дээрге амыдырал кырынга боттанмас хей чүве болган дээр янзылыг пропаганда тарадып турган чоруктар база-ла таварылга эвес.

Лиссабонга болган сессияның түннелдериниң дугайында даштыкы парлалгаларның бижип турарын ёзугаар ап көөрге, америк империалистер болгаш АКШ-тың Кол штабының талазындан Американың чалчазы чурттарны чаа дайынче күштүү-биле чыгап, харын сөөлгү үеде шуут албадап турар апарганының түннелинде агрессчи Атлантик эвилелиниң киржикчилериниң аразындан чөрүлдээлер сөөлгү үеде чидигленип турар. Чижээ, «Нью-Йорк пост» солуннуң Парижте корреспондентизи Сеймур «европа армиязы» тургузар дугайында америк пропаганданың шуугаазынныг медеглелдерин шүгүмчүлевишаан мынча деп бижип турар: «Ол дээрге, хөй-ниитиниң кичээнгей хайгааралын көзүлдүр-ле мегелеп авыяастаарынче угланган бодал-дыр, харын Атлантик эвилелиниң киржикчилериниң аразында чидигленип турар чөрүлдээлер келзе-келзе «камгаланырының европа организациязын» айыылдың адаанда тургузуп турар... атлантик дипломаттары айтырыгны шиитпирлээриниң улуу, харын боттары мунчулуп туруп бергеннер...» — деп бижип турар.

Барыын Германияның элээн хөй буржуаз солуннары бүгү чурттарның улустары, оларның боттарын «үгер-боо эльди» кылдыр хуулдурар дээш америк империалистерниң чорудуп турар авантюралыг дайын политиказынга удур шимчээшкинни улам күштелдирип турар деп ажыыбиле медеглеп турар. Даштыкы парлалгаларның бижип турары-биле алырга, Лиссабон сессиязының шиитпирлерин херек кырынга боттандырары улуг бергедээшкиннер-биле холбашкан деп турар. «Фигаро» деп француз солун болза, Атлантик эвилелиниң бо чылдың төнчүледир 50 дивизияларны тургузар деп планы канчап-даа боттанып шыдавас деп турар, ол ышкаш Голландияның «Телеграф» деп солуну Соңгу-атлантик эвилелиниң чепсектиг күштерин тургузар талазы-биле планда Ачесоннуң адап турар саннары «ам дээрезинде үүгле күзел болуп артып калыр» — деп бижип турар.

Америк-англи дайын кыпсыкчыларынга улус массалар мегелетпес, олар чоокта чаа болуп эрткен делегейниң ийи дугаар дайынының уржуктарын утуптар хире чап болбаан. Олар империалистерниң чимзениишкиннерин кичээнгейлии-биле хайгаарап турар болгаш империалистерниң агрессчи кем-буруулуг планнарын сый шыварынга олар долу шиитпирлиглер.

ЧООККУ БОЛГАШ ОРТААКЫ ЧӨӨН-ЧҮКТЕ ИМПЕРИАЛИСТЕРНИҢ ЧИМЗЕНИИШКИНИ

1951 чылдың төнчүзүнде Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүктүң чурттары барыын талакы империалистиг улуг күрүнелериниң чазактарының оларга дөгээни «ортаакы чөөн-чүктүң командылалын» тургузарының планы дээр оралдажыышкынын хүлээвейн барган. АКШ болгаш Англия ол агрессчи планын катап боттандырарын күзеп турар болгаш ону ам араб чурттарга өске бир янзы арга-биле дөгээрин оралдажып турарлар.

Сөөлгү үеларде америк болгаш англи дипломаттар боттарының ажыл-чорудулгазын барык бүгү араб чурттарның шуптузунуң найсылалдарында идепкейжидип турар апарган. Империалистер боттарының эжелекчи планнарын боттандырып алыр дээш араб чурттарга үүгле албадаашкынны таварыштырып турар эвес, а харын оон-биле кады ол чурттарның иштинде туруп турар боттарының чажыт агентилериниң күжүнге база даянып турарлар. Ындыг болза-даа, Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүктүң чурттарынга империалистерниң базыышкыны дыңзаан тудум-на оларның планы дарлаткан улустарның талазындан улам улуг согуушкуннарны алыр апаар. Сирияның «Аль-Кафилия» деп солуну араб чурттарның улустары империалистерниң эрге-ажыктарынга бараан болган кандыг-даа планнарны ырадыр ап октаптар деп бижип турар.

АМЕРИК-МЕКСИКАНЫҢ ШЕРИГ ЧУГААЛАЖЫЫШКЫНЫНЫҢ БУСТУП ДҮШКЕНИ

АКШ-тың талазындан Мексикага шериг талазы-биле «дузаламчы көргүзериниң дугайында» ийи неделя ажыг үргүлчүлеп келген чугаалажыышкын февральдың 16-да хепхенертен үзүлген деп чүве билдингир болгай. Оон-биле холбаштыр сөөлгү үеде даштыкы парлалгаларның арыннарында америк дипломатияның ээлчеглиг буступ дүжүүшкүннүүн чылдагааннарын тайылбырлап турар элээн хөй дыңнадыглар парлатынып турар.

«Нью-Йорк таймс» солуннуң арыннарында ол шериг дугуржулгазы үзүлген чорук болза, америк «дузаламчыга» бүзүрелдиң ат-алдарынга кончуг таарымча чок багай чүве болган тур деп дүвүрээзиниг үүлдерни бижип турар. Ынчаарга Мексикада депшилгелиг парлалгалар ол чорукту Мексикада болгаш Латин америк чурттарында АКШ-тың чорудуп турар шериг дипломатиязының буураашкыныныңа база бир көскү демдээ деп бижип турар.

«Бот-боттарының айыыл чок чоруун хандырарының хоойлузу» деп адап турар чүвезинге үндезилээш бодунуң чалчазы чурттар-биле АКШ-тың чорудуп турар чугаалажыышкыннары чогум кандыг сорулганы сүрүп турарыл? Ол дугуржулгаларга ат салган чурттар бүрүзү боттарының шериглерин, шериг баазаларын, шериг-агаар болгаш шериг-далай күштерин база ол ышкаш боттарының өске курлавырларын америк империалистерниң эргезинге шилчидип бээр ужурлуг деп чүве билдингир. Ол дээрге, ол чурттарның бүгү экономиказын америк монополияның чагыргазынга бүрүн киирер болгаш ол чурттарның хамаарышпас тускай турар бот-эргезин узуткап чок кылыр дээни ол.

Ынчангаш АКШ-тың албадаашкыны-биле чоруп турар ол чугаалажыышкыннар Мексикада улус массаларның өжээн килеңнээшкинин кыпсып үндүргенинде кижи кайгаар чүве чок. «Нью-Йорк таймс» солуннуң корреспондентизи ол дугайында бүгү мексикан улус АКШ-тың эжелекчи политиказынга удур туруп үнген дип медеглел кылыр ужурга албадаткан. Мексиканың чазаа чоннуң ол күштүг удурланыышкынын херекке албайн баар аргазы чок болган болгаш ол чугаалажыышкынны үзер ужурга албадаткан.

Мексикада демократтыг күштериниң хүн келген тудум-на быжыгып турар чаңгыс-эви, дайын политиказынга удур калбак улус массаларның күштүг шимчээшкини—мексиканың реакцылыг башкарыкчы бөлүктери-биле америк агрессорларның аразында сүлчээлиг чугаалажыышкыннарының буступ дүшкениниң чылдагааннары ол болган. Мексикан патриоттарның чедиишкинниг демисели Латин Американың он-он миллион бөдүүн кижилериниң тайбың, хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш, оларны Уолл-стриттиң колонийи кылып алыр деп турар америк империалистерниң оралдажыышкыннарынга удур шимчээшкиннери-биле катыжып турар.

И. САПЛИН.
А. МИДИКЯН.

Сиена деп италия можуда ажыл соксадыышкыны

РИМ. Колле Ди Вал Дъельса деп черге элээн каш тараачыннарны полицейжилерниң аажылап турганынга удур февраль 28-те Сиена можуга бүгү-ниити ажыл соксадыышкыны болган. Ажыл соксадыышкынынга хоорайның болгаш суурнуң ажылчы чоннары киришкен.

Сиена можунуң ажылчы чоннары-биле эп-сеткил катыштырыышкынының демдээ кылдыр Флоренцияның хөй-хөй бүдүрүлгелериниң коллективтери база ажылын соксадыпканнар. Полицияның ужур-дүрүм чок чоруктарынга болгаш чээличилерни болгаш арендаторларны оларның чер участоктарындан хоойлу чогу-биле үндүр ойладып турарынга удур массалыг чыскаалдар элээн хөй черлерге болгулаан.

(СЭТА).

Венгрияның Улус Республиказы. Чоокта чаа Дьёндьёш хоорайга демир орук дериг-херекселдери кылыр завод ажытынган.

Чурукта: ус-дарган училищезиниң бөлүк өөреникчилери ыяш хаарыылдаар станокта шефтеп ажылдап турар. Эң бетинде — өөреникчи Режэне Пошвалви.

СЭТА-ның пресслишези.

Тарылга шөлдери калбарып турар

ВАРШАВА. Польша Республиканың министерлер чөвүлелиниң президиуму часкы тарылгага белеткел талазы-биле ажылды калбартып чорудар дугайында шиитпир үндүрген. Бо чылдың чазынында, эрткен чылда аңдарган черден 6, 5 хуу хөй черни аңдарар деп шиитпирде демдеглеп турар.

(СЭТА).

Моол Арат Республикада совет кино-чуруктуң фестивали

УЛАН-БАТОР. Февраль 25-де Улан-Баторда Эльдеб Очир аттыг төп кинотеатрга ам республкада моол-совет найыралдың айын эрттирип турарынга хамаарыштырган совет кино-чуруктарның фестивалиниң байырлыг ажыдыышкыны болуп эрткен. Фестивальди ажыдарынга хамаарыштырган хуралдың киржикчилеринге «Улуг концерт» деп кино чурукту көргүскен Фестивальдиң үезинде «Тарас Шевченко», «Сталинград тулчуушкуну», «Берлинниң дүшкени», «Тимур болгаш оон командазы», «Руслан болгаш Людмила», «Таңгырак», «Кубань казактары», «Алдын Сылдыстың кавалери» болгаш өске-даа кино-чуруктарны көргүзер.

(СЭТА).

Румынияның чиик үлетпүрүнүң өзүлдези

БУХАРЕСТ. Металлургия. машина тудуг үлетпүрлериниң болгаш улус ажыл-агыйының өске-даа адырларының хөгжээни-биле чергелештир Румынияда чиик үлетпүр дүрген темпилер-биле хөгжүп орар.

Совет Эвилелинден ап турар техниктиг дузаламчының болгаш бүдүрүлгелерни ада-чурт машиналары-биле дерип хандырганының түннелинде Румынияның чиик үлетпүрү кыска хуусааның дургузунда дайын мурнундагы деңнелиндеп дыка бедээн, база продукцияны бүдүрүп үндүрери чыл тудум улгадып турар. Идик белеткели энир чылын 1948 чылдагызындан 2,5 катап өскен. Пөс-таавы, шил бүдүрүлгелер планнарны ажыр күүседип турар.

Улус ажыл-агыйының бо адырынче капитал салыышкынын 1950 чылга деңнээрге 25 хуу улгатырарын бо чылдың планында көрүп турар. Ниити продукция 1950 чылга деңнээрге, 35 хуу өзер.

(СЭТА).

Москвага болур делегейниң экономика чөвүлел хуралынга

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, Пакистанның ажыл-херек бөлүктериниң 8 төлээлекчилери Москвага болур Делегейниң экономика чөвүлел хуралынга киржир деп бодап турарлар. Төлээлерни Пакистанның хоойлу үндүрер хуралының кежигүнү Миан Ифтихарудди баштап чоруур. Ифтихарудди болза, Пакистанның бир улуг чер ээлекчизи кижи болур.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының март 6-да медээлээни болза, Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачы кезектериниң сырый деткимчези-биле лисынманчы шериглериниң дириг күжүнге болгаш техниказынга чидириглерни таварыштырбышаан, камгалалдың тулчуушкуннарын чорударын үргүлчүлеп турар.

Март 6-да Вонсан, Нампхо болгаш Сукчхонь районнарже халдаашкыннар чорудуп турган дайзынның самолёттарындан ийи истребительдерни Улустуң армиязының зенитти кезектери аңдара аткан.

(СЭТА).

Америк интервентилериниң бактериологтуг чепсекти ажыглаанынга удур демисел хемчеглериниң дугайында Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының шериг комитединиң дужаалы

ПХЕНЬЯН. Бактериологтуг чепсекти ажыглап турар америк интервентилериниң араатанзыг чоруктарыбиле демисел хемчеглериниң дугайында Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Шериг комитединиң дужаалын корей солуннар парлагылаан. Бактериологтуг чепсекти ажыглап алгаш, америк интервент шериглер болза, тайбың чурттакчыларны, корей Улустуң армиязының болгаш кыдат эки-турачыларның дайынчыларын узуткаарын оралдажып турарлар деп дужаалда айытканн.

Бактерияларны тарадып, хоралыг газ-биле долдурган бомбаларны ажыглап тургаш база оон-биле өй-хемчээлдиг бүгү-делегей эргелерин каржызы-биле үреп, 1950 чылдың төнчүзүнден эгелээш интервентилер дыка хөй кижини узуткааннар. Январь болгаш февральда интервентилер Канвон, Хванхэ, Мурнуу болгаш Соңгу Пхеньян можуларынга чуманың, холераның болгаш өскедаа халдавырлыг аарыгларның бактериялары-биле хораннап каан янзы-бүрү курттарны таратканнар. Америк интервентилериниң черлик планнарын буза шавар ооргаш халдавырлыг аарыгларны баш удур чок кылыр сорулга-биле Шериг комитединиң дужаары болза:

Бүгү чонну халдавырлыг аарыгбиле демиселче мобилизастаарын болгаш дайзынның октаан бактерияларының нептередикчилери курттарны бүгү арга хемчеглер-биле узуткаарын, халдавырлыг аарыгларны баш удур болдурбазының талазы-биле Күрүнениң Онза комитединиң даргазынга дужаап тур;

халдавырлыг аарыглар-биле демисел чорудар талазы-биле тургускан милицияның болгаш отрядтарның оперативтиг ажылдаарын хандырарын; бүгү чонну болгаш шериг кезектериниң тускай составтарын тарып эмнээрин; карантинниг районнардан аъш-чем, хеп болгаш өскедаа чүүлдерни өскээр дажыглаарын хоругдаарын; бүгү пунктуларны дезинфекциялаар чүүлдер-биле хандырарын кадык камгалал министринге болгаш шериг-медицина албанының эргелелиниң начальнигинге, халдаевырлыг аарыгларны баш удур болдурбас талазы-биле Пхеньян болгаш бүгү можулар комитеттериниң даргаларынга дужаап тур; чурттакчылыг пунктуларга, албан черлериге болгаш бүдүрүлгелерге контроль талазы-биле отрядтар тургузарын иштики херектер министринге дужаап тур.

Халдавырлыг аарыгларның тарадыкчылары кырзалар болгаш өскедаа хемирерлер-биле демисел чорударының эргежок чугулазын дужаалда демдеглеп турар. Дужаалдың адаанда Кореяның Улус Демократтыг Республиказының Шериг комитединиң даргазы Ким Ир Сен ат салган.

(СЭТА).

Кореяга америк империалистериниң бактериологтуг чепсекти ажыглаанынга кыдат улус удурланып турар

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, чырыдыышкын ажылдакчыларының Бүгү-кыдат профэвилелиниң даргазы У Юй-чжан февраль 29-та чырыдыышкын ажылдакчыларының Венада Бүгү-делгей катыжыышкынынче моон адаанда телеграмманы чоруткан:

«Фронтуга болгаш тыылга-даа бактериологтуг чепсекти ажыглааш, Кореяда америк агрессчилер болза дайың чорударының кижи дүрзү чок методун хереглеп турганнар, ол чорук болза; кижи төрелгетенге болгаш депшилгеге канчаар-даа аажок улуг кыжаныг болур. Бо коргунчуг кем-буруулуг херекти доп-дораан соксадырын негээринче бүгү делегейниң чырыдыышкын ажылдакчыларын чырыдыышкын ажылдакчыларының Бүгү-делегей катыжыышкыны кыйгырар боор деп идегелиристи илереттивис».

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турары болза:

Бактериологтуг чепсекти америк агрессчилер ажыглаанының түннелинде тыптып кээп болур халдавырлыг аарыглар-биле демисежир дээш Кореяже чоруур дээр күзелин Кыдаттың медицина ажылдакчылары илередип турарлар. Чижээн, Чунцинде медицина ажылдакчылары болза, халдавырлыг аарыгга удур отряд тургузар болгаш чума-биле демисел чорудар дээш Кореяже чоруур деп шиитпирлээннер.

Халдавырлыг аарыгларга удур демисел чорудары-биле Кореяже чоруур күзелдиин Сианьның медицина өөредилге черлериниң чүс-чүс студентилери база илереткеннер.

Дайын талазы-биле кем-буруулуг немецтерни американнар кара бажыңдан хостап үндүрүп турар

БЕРЛИН. АДН агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, февраль 26-да Гейдельбергте америк штабтың айтыышкыны-биле Ландсберг деп америк кара-бажыңдан дайын талазы-биле кем-буруулуг 6 кижини хостаан. Хостатырганнарның ийизи эвилелчилериниң шериг-агаар күштериниң ужудукчуларын өлүреринге киржип турганы дээш, өске дөрттү болза, албадап ажылдадыр лагерьлерге хоругтатырганнарны эраатанзыыбиле аажылап турганы дээш буруудатырган турган. Олар шупту карабажыңга дыка үр хуусаалыг хоругдалга шиитирген турган.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

Тыва областың ном садыының «Номну — почта-биле» деп килдизиниң дузазын ажыглаңар!

Орус болгаш тыва дылдар кырында политиктиг болгаш көдээ ажыл-агыйның, эмнелге, спорт, чечен-чогаал болгаш уруглар литературазының номнары, база хөй янзы маркаларның чыындызы, ноталар, портрет чуруктар болгаш плакаттар дыка хөй санныг бар.

Өртээн төлеп каан чагыгларны немелде төлевир чокка күүседир. Чагыгларга адрезин, фамилиязын, адын болгаш адазының адын ылап айтыр.

Чагыгны киирериниң адрези: Кызыл хоорай, ном садыының «Номну — почта-биле» деп килдизинге.

Тыва областың ном садыы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң орулак чызының, партия амыдыралының, культура болгаш уран-чүүл килдиериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьның, — 4—98: пропаганда болгаш агитация, өскээ ажыл-агый, Үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдиериниң—3—68; политика информация, бухгалтериялың —3—65.

Б00962 Облүүкономнуң типографизи.